

Gemeente
Westerkwartier

Duurzaamheidsbeleid 2020-2025

Inhoud

Voorwoord	4
1. Inleiding en aanleiding	5
Leeswijzer	7
2. Hoofdopzet duurzaamheidsbeleid	8
2.1 De metafoor	8
2.2.1. Timpaan: Centrale doelstelling	10
2.2.2 De zuilen: wat gaan we doen?	11
2.2.3 Fundering: noodzakelijke randvoorwaarden	11
2.2.4 Architraaf: uitvoering en monitoring	11
3. De drie beleidszuilen	12
3.1 Doel, opgaven en meetbaarheid	12
3.2 Toekomstbestendige woonsituatie	14
3.2.1 Energiebesparing en voorlichting	14
3.2.2 Energetische kwaliteit en woningisolatie	16
3.2.3 Warmtetransitie	18
3.2.4 Duurzame mobiliteit	20
3.2.5 Voorbeeldfunctie gemeente	21
3.3 Klimaatvriendelijke leefomgeving	23
3.3.1 Klimaatadaptatie	23
3.3.2. Hernieuwbare energie	24
3.3.3 Innovatie	26
3.3.4 Ruimtelijke plannen	27
3.4 Circulaire economie	29
3.4.1 Van Afval naar grondstof	29
3.4.2 Circulair en duurzaam ondernemen	30
3.4.3 Regionale voedselstrategie en kringlooplandbouw	31
3.4.4 Voorbeeldfunctie	32
4. Fundering onder het Duurzaamheidsbeleid 2020-2025	34
4.1 Inleiding	34
4.2 Politiek-bestuurlijk draagvlak	34
4.3 Maatschappelijk draagvlak	34
4.4 Op maat gesneden participatie en communicatie	35
4.4.1 Educatie	35

4.4.2. Voorlichting	35
4.4.3 Dichtbij en samen met onze inwoners	36
4.4.4 Communicatie over initiatieven	37
4.5 Voorbeeldfunctie: gemeentelijke organisatie	37
4.6 Financieel kader	37
4.7 Strategie op in te zetten financiële middelen	40
4.7.1 Ontwikkelen van energiebronnen.....	40
Zon op daken en kleine molens.....	40
Kleinschalige zonneparken en dorpsmolens	40
Grootschalig zon.....	40
Financiële rollen van de gemeente.....	40
4.7.2 Robuust duurzaamheidsfonds	41
Verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed	41
Fonds voor het begeleiden van groepen van inwoners, organisaties en bedrijven bij verduurzaming.....	41
Financieringsmogelijkheden duurzaamheid op rijksniveau.....	41
Financieringsmogelijkheden duurzaamheid vanuit de provincie	42
Financieringsmogelijkheden duurzaamheid vanuit de markt	42
Regelingen gemeente Westerkwartier.....	42
Uitgangspunten voor een nieuwe regeling	43
Robuustheid van het fonds	44
5. Uitvoering en monitoring.....	45
5.1 Inleiding	45
5.2 Uitvoering: jaarplannen.....	45
5.2.1 Jaarplan Duurzaamheid.....	45
5.2.2 Overige relevante beleidsvelden	45
5.3 Nulmeting en monitoring	46

Bijlagen:

1. Beleidsdocumenten
2. Tussenrapportage Duurzaamheid Westerkwartier
3. EV Prognose gemeente Westerkwartier
4. Advies strategische inzet financiën duurzaamheidsbeleid
5. Begrippenlijst
6. Actieplan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI)

Voorwoord

“Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder de behoeften van toekomstige generaties, zowel hier als in andere delen van de wereld, in gevaar te brengen”. Dit is de definitie van de VN-commissie Brundtland uit 1987 die we al jaren kennen. Het gaat over consumptie, natuur, gezondheid, vertrouwen, kennis en tevredenheid van burgers over deze aspecten. Bij duurzame ontwikkeling is sprake van een ideaal evenwicht tussen ecologische, economische en sociale belangen. Ontwikkelingen die op technologisch, economisch, ecologisch, politiek of sociaal vlak bijdragen aan een gezonde aarde, welvarende bewoners en goed functionerende ecosystemen, zijn duurzaam.

In 2015 hebben alle landen van de Verenigde Naties binnen deze brede contouren vastgesteld: duurzame ontwikkelingsdoelen, die een einde moeten maken aan extreme armoede, ongelijkheid, onrecht en klimaatverandering. Er zijn 17 doelen geformuleerd, waaronder 'betaalbare en schone energie' (nummer 7) en 'klimaatactie' (nummer 13). Voor de onderdelen 'betaalbare en schone energie' en 'klimaatactie' is

vervolgens het opgesteld, waarin afspraken zijn gemaakt tussen 195 landen om de uitstoot van de broeikasgassen terug te dringen. De Europese Commissie die per 1 december 2019 is aangetreden heeft de gepresenteerd: Europa moet het eerste klimaatneutrale continent worden. Op nationaal niveau was in 2018 al het ondertekend. Het rijk, de provincies, waterschappen en de gemeenten, gaven aan intensief te willen samenwerken op het terrein van klimaatmitigatie (het tegengaan of beperken van klimaatverandering door het reduceren van de broeikasgasuitstoot, met name CO₂), klimaatadaptatie (aanpassing van natuurlijke en menselijke systemen aan de gevolgen van klimaatverandering), circulaire economie, de woningbouwopgave en een vitaal platteland. Dit heeft uiteindelijk geleid tot het, dat weer is vertaald in de Klimaatwet.

Het hierboven beschreven krachtenpel op internationaal en nationaal niveau geeft aan dat de klimaatproblematiek groot en veel omvattend is. Maar uiteindelijk moeten de maatregelen en de gedragsveranderingen plaatsvinden op lokaal niveau, bij u en bij mij. Met trots presenteer ik dan ook het duurzaamheidsbeleid 2020-2025 van het Westerkwartier. Ik ben trots op de inhoud van dit beleid maar ook trots op de totstandkoming hiervan omdat er door onze eigen medewerkers vanuit alle denkbare disciplines invulling aan gegeven is. Daarmee beklijft het en is en wordt het ons eigen duurzaamheidsbeleid. Duurzaamheid is een belangrijk speerpunt van dit college. Wij zijn al voortvarend bezig en willen met dit samenhangend beleidsdocument onze weg naar de toekomst uitstippelen. Hoe we dat gaan doen? Stap voor stap, volgens jaarlijkse werkplannen. En natuurlijk, zoals we dat in het Westerkwartier willen: Dichtbij en samen met onze inwoners, met de nodige Nuchterheid en Ambitieuus!

*Hielke Westra,
Wethouder duurzaamheid, gemeente Westerkwartier*

1. Inleiding en aanleiding

Duurzaamheid is één van de speerpunten van onze gemeente. En niet alleen van onze gemeente. Nationaal en internationaal dringt meer en meer het besef door dat we met zijn allen stevig aan de slag moeten met ons klimaat. Niets doen is geen optie. Willen wij onze aarde ook voor onze kinderen en kleinkinderen bewoonbaar houden, zullen we met zijn allen de opwarming te lijf moeten. De CO₂-uitstoot zal drastisch moeten worden beperkt. Nederland blijft wat dat betreft achter ten opzichte van de andere westerse landen. Onze opgave voor de naaste toekomst is daarom aanzienlijk. Uitstel is geen optie meer. En de opgaven zijn divers. We moeten op weg naar een toekomst waarbij we geen fossiele brandstoffen meer gebruiken en van het aardgas af gaan. Dat alleen al is misschien wel de grootste opgave waarmee we sinds de wederopbouw te maken hebben gehad. We werken hier als gemeente niet alleen aan. In de eerste plaats moeten we dit samen met onze inwoners doen. Wij willen ervoor zorgen dat iedereen zijn bijdrage kan gaan leveren. Wat we van elkaar mogen verwachten en hoe we dat gaan doen? Daarover gaat het voorliggend rapport voornamelijk. Daarnaast werken we samen met de andere Groningse gemeenten, de provincie Groningen, waterschappen en de beheerders van het elektriciteitsnetwerk. Samen met hen stellen we een Regionale Energiestrategie (RES) Groningen op. Op basis hiervan gaan we in onze gemeente tot 2030 vijf keer zoveel duurzame elektriciteit produceren. Om dit te bereiken gaan we samen werken met onze inwoners en bijvoorbeeld ook met de woningbouwcorporaties. Ons duurzaamheidsbeleid gaat niet alleen over isoleren van woningen en op een andere manier elektriciteit en warmte opwekken. Het gaat ook over het anders produceren in onze voedselketens en om afvalstoffen te gebruiken als grondstoffen. Er kunnen nieuwe verdienmodellen voor ondernemers ontstaan en nieuwe werkgelegenheid. Wat dit allemaal betekent, komt ook in dit beleidsstuk aan de orde.

De opgaven zijn zo groot dat we denken in ruimere termijnen dan normaal, met een horizon van 2030 en 2050. In het van het college van burgemeester en wethouders van onze nieuwe gemeente Westerkwartier is het onderwerp Duurzaamheid hoog op de agenda geplaatst. De gemeenteraad heeft in de meerjarenbegroting 2021-2023 budget vastgesteld voor het opstellen en uitvoeren van het beleid.

Quote coalitieakkoord: "Ook duurzaamheid staat hoog op onze agenda. We zetten in op maatregelen die passen bij de identiteit van het gebied en eigen initiatief. Tegelijkertijd zien we hier ook een opgave die een regionale en nationale aanpak vraagt".

In de 'oude gemeenten' waaruit onze gemeente is ontstaan was er al een masterplan Duurzaamheid voor Leek en Zuidhorn. Marum en Grootegast hadden beiden een globaal uitvoeringsplan. In de aanloop naar de herindeling is in 2017 het beleid al geharmoniseerd en is voor het jaar 2018 een gezamenlijk jaarplan gemaakt door de vier gemeenten. In het Coalitieakkoord wordt de wens uitgesproken om tot een nieuw duurzaamheidsbeleid te komen.

Quote coalitieakkoord: "Er is een wereldwijde energietransitie gaande die vraagt om een lokale en regionale energiestrategie. Daarin bewandelen we twee wegen: die van energiebesparing en van het opwekken van duurzame energie. Daarvoor formuleren we een visie op duurzaamheid en een uitvoeringsprogramma".

In het voorliggend plan gaat het vooral over onderwerpen die een relatie hebben met het energie- en klimaatbeleid en die zijn uit te drukken in een CO₂-doelstelling. De dwarsverbanden met andere beleidsterreinen, zoals het sociaal beleid, zijn gelegd, indien dit voor het bereiken van de energie- en klimaatdoelen noodzakelijk is. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het voorkomen van zogenaamde energiearmoede. Daarmee bedoelen we dat iedereen, ook de mensen met de smalle beurs, de noodzakelijke veranderingen moeten kunnen realiseren. Zelfs nu onze scope ligt op onderwerpen die te maken hebben met het energie- en klimaatbeleid, is er nog sprake van een grote diversiteit aan thema's. Bij de totstandkoming van dit beleid is dat ook gebleken.

Quote werksessies: "Het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Westerkwartier, dat georiënteerd is op energie- en klimaatbeleid, heeft invloed op en wordt beïnvloed door ons beleid op het gebied van de omgeving, wonen, landschap, natuur, mobiliteit, economie, landbouw, voedsel, inkoop, bodem, innovatie, armoede, water, riolering, stedenbouw, leefbaarheid, aardgaswinning, aardbevingen, vastgoed, financiën, subsidies en communicatie".

Zoals gezegd wordt gewerkt aan de totstandkoming van de RES Groningen. Parallel hieraan hebben wij recent de Visie Hernieuwbare Elektriciteit opgesteld. Hierin is aangegeven onder welke voorwaarden onze gemeente bereid is mee te werken aan initiatieven voor zonne- en windenergie. Binnenkort gaan we ook aan de slag met de Transitievisie Warmte. Daarin zal worden aangegeven op welke manier wij onze woningen en gebouwen in de toekomst fossielvrij gaan verwarmen en in welk tempo wij dat willen bereiken. Duizenden gebouwen moeten van het aardgas af en er zullen investeringen moeten plaatsvinden in nieuwe energie-infrastructuur. Deze onderwerpen, RES Groningen, energie- en warmtetransitie, zijn zo bepalend voor ons duurzaamheidsbeleid, dat er afstemming is gezocht in zowel de inhoud als in het totstandkomingsproces.

Het voorliggend beleidsplan is opgesteld voor de periode tot en met 2025. Van tijd tot tijd zal het beleid worden geëvalueerd en zo nodig worden bijgesteld. Alleen al vanwege snel voortschrijdende ontwikkelingen en zich steeds weer aandienende innovaties is dit laatste niet ondenkbaar en realistisch. Het centrale einddoel ligt in het jaar 2050, met een tussendoel in 2030. Daar koersen we op en in dit duurzaamheidsplan geven wij aan met welke onderwerpen wij de komende jaren aan de slag gaan. Op basis van dit beleidsplan

wordt er door het college van burgemeester en wethouders elk jaar een jaarplan opgesteld. Daarin worden de concrete acties voor het betreffende jaar aangegeven.

Dit beleidsplan beperkt zich tot de hoofdlijnen, die we overzichtelijk, kort en simpel proberen weer te geven. Wij vinden dat best lastig, omdat het over veel onderwerpen gaat, die ingrijpend zijn en veel gaan kosten. We hebben de hoofdzaken daarom in een animatiefilm neergezet, bedoeld voor inwoners die snel willen weten waar hun gemeente mee bezig is en wat zij de komende jaren kunnen verwachten. Wij nemen ons voor de komende tijd met aanvullende films te komen om bepaalde onderdelen van ons beleid duidelijk te maken en inwoners uit te nodigen mee te doen.

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk gaan we in op de beschrijving van de hoofdropzet van het beleid. We formuleren daarin ook de hoofddoelstelling. Ons duurzaamheidsbeleid staat natuurlijk niet op zichzelf, maar komt mede voort uit internationale, nationale en regionale afspraken. We kiezen wel voor een eigen lokale kleur en invulling. De beleidsvelden waarop wij ons duurzaamheidsbeleid gaan voeren staan in hoofdstuk 3. Dit is de kern van het document; we geven daarin aan wat wij de komende jaren willen bereiken. In het daaropvolgend hoofdstuk 4 besteden we aandacht aan het fundament onder ons duurzaamheidsbeleid: politiek bestuurlijk draagvlak, maatschappelijk draagvlak, participatie- en financiën. In hoofdstuk 5 geven we aan hoe we ons beleid gaan uitvoeren en hoe we de voortgang gaan monitoren. Ook gaan we daar in op de relatie met aanpalende beleidsterreinen.

In dit plan ontkomen we er niet aan dat we hier en daar jargon gebruiken. Voor de één is dit gesneden koek, voor een ander volkomen nieuw. We hebben een verklarende begrippenlijst opgenomen, die staat in bijlage 5. In een afzonderlijke bijlage bij dit beleidsplan presenteren we het jaarplan 2020-2021, waarin we de actie- en speerpunten voor de periode tot en met het voorjaar van 2021 aangeven. Het is de bedoeling dat we elk jaar in het voorjaar – tegelijk met de perspectiefnota – een jaarplan maken, dat past binnen de contouren van het duurzaamheidsbeleid en dat daaraan uitvoering geeft.

2. Hoofdropzet duurzaamheidsbeleid

2.1 De metafoor

Om duidelijk te maken hoe wij dit beleidsdocument hebben vormgegeven, maken we een vergelijking met de structuur van een Griekse tempel.

De 'oude' Grieken zijn vanaf de 6^e eeuw voor Christus begonnen met het bouwen van tempels. Tot op de dag van vandaag dwingt de wijze waarop zij dat hebben aangepakt respect af. Hun bouwkunst is inspiratiebron geweest voor de latere Romeinen en via vele doorontwikkelingen heeft het zijn invloed nog tot in de huidige tijd. De Griekse tempels zijn daarmee een voorbeeld van duurzaamheid in de meest letterlijke betekenis van het woord:

'geschikt om te duren', oftewel 'weinig vergankelijk' en 'lang meegaand'.

Een tweede reden om de tempel als metafoor voor ons beleid te nemen is de kracht van de eenvoud van het bouwplan. Met een dikke knipoog naar de oude Griekse bouwmeesters, levert hun bouwtekening voor ons duurzaamheidsbeleid vier essenties op: timpaan, architraaf, zuilen en fundering. Alle onderdelen zijn essentieel. Tezamen vormen zij de ruggengraat van de tempel en in ons geval van het duurzaamheidsbeleid.

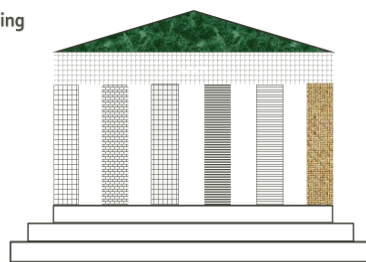
"Bouwtekening" Duurzaamheidsbeleid

Timpaan = centrale doelstelling

Architraaf = Verbinding en samenhang tussen de zuilen

Zuilen = beleidsthema's

Funderingstrappen = noodzakelijke randvoorwaarden

Het timpaan is het driehoekig bovenstuk van een tempel, dat vaak rijkelijk werd versierd met sculpturen, zoals bij het Parthenon, de apotheose van de Griekse architectuur. Alles bedoeld ter verering van de godheid die de stad beschermde: het laat het doel zien van de bouw van de tempel. (Zeer) vrij vertaald naar ons duurzaamheidsbeleid, bevat het timpaan het doel dat we nastreven. De architraaf zorgt

ervoor dat de druk van het timpaan loodrecht naar beneden wordt afgevoerd en dat de zuilen horizontaal verbonden zijn. In onze metafoor zorgt het dus voor de verbinding tussen het centrale doel en de zuilen: de uitvoering en monitoring. De zuilen zijn de meest in het oog springende delen van de tempel. Ze zijn met veel menskracht tot stand gebracht. In onze metafoor zijn de zuilen de kern van ons beleid: wat gaan we doen. Evenals bij de Griekse tempel is het fundament van wezenlijk belang. Zonder een deugdelijke fundering, zal er geen gebouw – en in ons geval beleid – gebouwd kunnen worden. In onderstaande schets wordt in één opslag duidelijk wat onze centrale doelstelling is, hoe we dat willen bereiken, wat onze thema's en speerpunten zijn en waaruit het fundament bestaat.

Duurzame samenleving met
50% minder CO₂ uitstoot in 2030
en CO₂-neutraal in 2050

Monitoring

Jaarplannen

Toekomstbestendige
woonsituatie

Toegang betaalbare
schone energie

- I. We hebben voorlichting energiebesparing op een effectieve manier vorm gegeven
- II. We hebben energiearmoede in onze gemeente bestreden
- III. We hebben de CO₂-uitstoot woningen in 2050 met 20% verminderd door woningisolatie en woningverbetering
- IV. We hebben een transitievisie warmte opgesteld en hieraan uitvoering gegeven met (pilot)projecten
- V. We hebben duurzame mobiliteit gestimuleerd en (slimme) laadinfra geregeld

VI. We hebben voor gemeentelijke gebouwen de CO₂-uitstoot met 50% gereduceerd en een fossiel wagenpark in 2030

Klimaatvriendelijke
leefomgeving

Ruimtelijke veranderingen
in onze omgeving

- VII. We hebben samen met waterketenpartners uitvoering gegevens aan het watertakenplan 2020-2024
- VIII. In 2030 wekken we 0,35TWh per jaar aan duurzameelektriciteit op zoveel mogelijk in lokaal eigendom
- IX. Gemeente westerkwartier is een proeftuin in het Noorden als het gaat om energie- en klimaatinnovaties

X. Bij de (her)inrichting van gebieden en transformatie van gebieden hebben we klimaatvriendelijke ontwerpprincipes toegepast

Circulaire economie

Nieuwe verdienmodellen
(afval als grondstof)

- XI. We hebben een excellente afvalzameiling en -verwerking in onze gemeente
- XII. We hebben lokale economie-beleid ontwikkeld met aandacht voor duurzame circulaire verdienmodellen voor ondernemers
- XIII. We hebben kortere voedselketens en kringlooplandbouw actief gestimuleerd

XIV. We hebben invulling gegeven aan een duurzaam en circulair inkoop- en aanbestedingsbeleid

Organisatie

Financiële instrumenten

Politiek en maatschappelijk draagvlak

2.2.1. Timpaan: Centrale doelstelling

“Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder de behoeften van toekomstige generaties, zowel hier als in andere delen van de wereld, in gevaar te brengen”, aldus de definitie van duurzaamheid volgens de VN-commissie Brundtland uit 1987. Het gaat over consumptie, natuur, gezondheid, vertrouwen, kennis en tevredenheid van burgers over deze aspecten. Bij duurzame ontwikkeling is sprake van een ideaal evenwicht tussen ecologische, economische en sociale belangen. Alle ontwikkelingen die op technologisch, economisch, ecologisch, politiek of sociaal vlak bijdragen aan een gezonde aarde met welvarende bewoners en goed functionerende ecosystemen, zijn duurzaam. In 2015 hebben alle landen van de Verenigde Naties binnen deze brede contouren de ontwikkelingsagenda 2015-2030 vastgesteld: duurzame ontwikkelingsdoelen, die een einde aan moeten maken aan extreme armoede, ongelijkheid, onrecht en klimaatverandering. Er zijn 17 doelen geformuleerd. In feite beslaan die 17 doelen het totale werkterrein van de gemeente. Voor ‘betaalbare en schone energie’ (doel nummer 7) en ‘klimaatactie’ (doel nummer 13) zijn er op internationaal, nationaal en provinciaal niveau diverse plannen gemaakt die hieraan vorm en inhoud geven. Wij hebben de belangrijkste daarvan opgenomen in bijlage 1. In het voorliggende duurzaamheidsbeleid 2020-2025 sluiten wij hierop aan en is onze centrale doelstelling daarvan afgeleid: Het realiseren van een duurzame samenleving in het Westerkwartier, waarin invulling wordt gegeven aan ons deel van de (inter)nationale klimaatdoelen: 50% CO₂ reductie in 2030 en volledig CO₂ neutraal in 2050.

Centrale doelstelling:

Het realiseren van een duurzame samenleving in het Westerkwartier, waarin invulling wordt gegeven aan ons deel van de (inter) nationale klimaatdoelen: 50% CO₂-reductie in 2030 en volledig CO₂-neutraal in 2050.

Natuurlijk laat een duurzame samenleving zich breder formuleren dan alleen de CO₂-doelstelling. Het gaat ook om de andere VN-doelen die in de ontwikkelingsagenda zijn geformuleerd. De reikwijdte van het voorliggend document richt zich echter op de klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en circulaire economie. Klimaatmitigatie bestaat uit maatregelen bedoeld om de omvang of snelheid van opwarming van de aarde te beperken. Hiervoor is een vermindering nodig van de door mensen veroorzaakte emissies van broeikasgassen, met name kooldioxide (CO₂). De al eerder genoemde energie- en warmtetransitie zijn belangrijke onderdelen van de klimaatmitigatie.

Met klimaatadaptatie wordt bedoeld dat wij onze samenleving moeten aanpassen aan de gevolgen van de klimaatverandering, zoals temperatuurstijging, droogte, meer extreme neerslag en wateroverlast. In een circulaire economie wordt klimaatbewust omgegaan met grondstoffen en afval. Het is een economisch systeem van gesloten kringlopen waarin grondstoffen, onderdelen en producten hun waarde zo min mogelijk verliezen en hernieuwbare energiebronnen worden gebruikt.

Een belangrijke reden om ons in dit document ook te richten op de klimaatadaptatie en circulaire economie is dat we diverse koppelmogelijkheden zien met de maatregelen die wij voorstellen in verband met de klimaatmitigatie.

2.2.2 De zuilen: wat gaan we doen?

Wij onderscheiden drie beleidszuilen waarop wij ons duurzaamheidsbeleid beschrijven:

- ☀ Toekomstbestendige woonsituatie
Dit onderdeel heeft betrekking op het isoleren, verduurzamen en verbeteren van woningen en gebouwen en het voorbereiden ervan op een toekomst zonder aardgas. In plaats daarvan moeten er voldoende mogelijkheden zijn voor betaalbare en duurzame energie. Ook mogelijkheden voor duurzame vervoersmiddelen en (publieke) laadfaciliteiten voor elektrisch rijden vallen onder dit thema.
- ☀ Klimaatvriendelijke leefomgeving
Dit gaat over de noodzakelijke aanpassingen van onze leefomgeving aan de gevolgen van klimaatverandering (klimaatadaptatie). Ook willen we de klimaatverandering zélf verder tegengaan met hernieuwbare energiebronnen, energie- en klimaatinnovaties en met het toepassen van klimaatvriendelijke ontwerpprincipes en maatregelen bij de (her)inrichting van nieuwe en bestaande gebieden.
- ☀ Circulaire economie
Een circulaire economie is een economisch systeem van gesloten kringlopen waarin grondstoffen, onderdelen en producten hun waarde zo min mogelijk verliezen, hernieuwbare energiebronnen worden gebruikt en systeemdenken centraal staat. Dit onderdeel heeft voor ons betrekking op het klimaatbewust omgaan met grondstoffen, afval en afvalverwerking en op de circulaire inrichting van productieprocessen.

In het volgende hoofdstuk, in de paragrafen 3.2, 3.3 en 3.4, gaan we hierop uitgebreid in.

2.2.3 Fundering: noodzakelijke randvoorwaarden

Wij beschouwen een aantal onderdelen als een noodzakelijke randvoorwaarde voor ons beleid. Het gaat hier om politiek-bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak, participatie, communicatie, de gemeentelijke voorbeeldrol. We geven daar ook aan welke financiële middelen beschikbaar zijn en op welke hoofdonderdelen die worden ingezet. De jaarplannen zullen binnen de kaders van de jaarlijkse begrotingsposten worden ingevuld.

2.2.4 Architraaf: uitvoering en monitoring

Het maken van beleid is één; het uitvoeren ervan is twee. De wijze waarop wij ons beleid ten uitvoer willen brengen en hoe we de monitoring organiseren komt in paragraaf 3.1 en in het laatste hoofdstuk 5 aan de orde. Dit is de architraaf uit de metafoor: we leggen de verbinding tussen beleid en de uitvoering ervan en we meten het resultaat en stellen zo nodig – na evaluatie – de subdoelen bij.

3. De drie beleidszuilen

Wij ondersteunen, zoals in hoofdstuk 2 aangegeven, de ambitie uit het Klimaatakkoord. We streven naar een reductie van de CO₂-uitstoot met 50 procent in 2030. In 2050 willen wij een CO₂-neutraal Westerkwartier zijn.

Om een indruk te krijgen van de omvang van de doelstelling in onze gemeente, gaan we eerst in op de CO₂-opgave en de meetbaarheid ervan. Vervolgens richten we ons op de thema's en speerpunten die we per beleidszuil formuleren.

3.1 Doel, opgaven en meetbaarheid

De doelen die we met ons duurzaamheidsbeleid nastreven, geven we weer in te besparen kiloton CO₂. We kunnen CO₂ niet zien en we kunnen het ook niet zélf meten.

Wij kiezen daarom voor het instrument Klimaatmonitor om de CO₂-uitstoot te bepalen. De Klimaatmonitor is een monitoringportaal van het Rijk dat gegevens voor de monitoring van lokaal en regionaal klimaat- en energiebeleid presenteert. Bij deze rekenmethode worden emissies toegekend die horen bij het gebruik van energie op ons eigen grondgebied. Bij de berekeningsmethode nemen we de emissies ten gevolge van de autosnelweg A7 en de binnenvaart op de doorgaande vaarwegen niet mee, omdat ze niet 1-op-1 aan onze gemeente zijn toe te rekenen.

De CO₂-uitstoot in het Westerkwartier (exclusief autosnelwegen en doorgaande vaarroutes) bedroeg in 2015 472.400 ton. Wij kiezen bewust voor 2015 als vertrekpunt, omdat dit het meetpunt was aan het begin de vorige beleidsperiode in het Westerkwartier.

De effecten van ons duurzaamheidsbeleid in de afgelopen beleidsperiode 2015-2019 zijn nog niet volledig zichtbaar in de Klimaatmonitor. Daarom heeft adviesbureau KNN deze effecten doorgerekend voor deze periode, op basis van gegevens van afgeronde projecten en projecten in uitvoering (zie bijlage 2 voor de beleidsevaluatie).

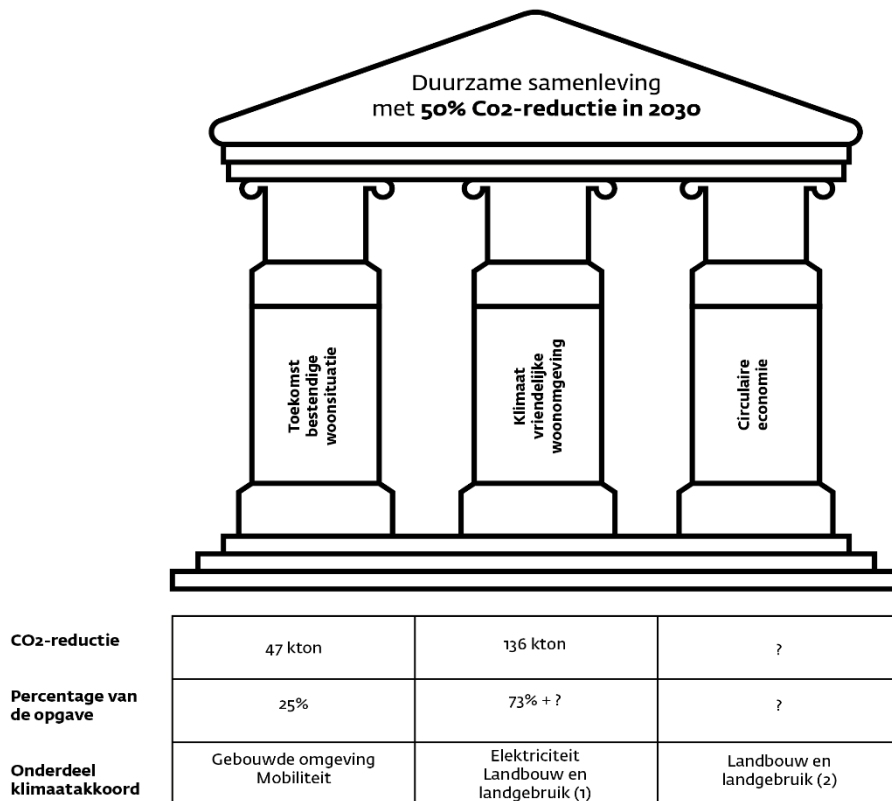
Totale uitstoot 2015 (in kton)	472
Te realiseren beleidsopgave 2030 (in kton)	236
Aftrek periode 2015-2019 (in kton)	50
Te realiseren beleidsopgave (in kton)	186

Adviesbureau KNN heeft onze beleidsspeerpunten en voorstellen doorgerekend. Op basis daarvan komen wij tot de volgende realistische CO₂-doelstelling.

CO₂-doelstelling:

Voor het jaar 2030 streven we naar een vermindering van de CO₂-uitstoot in het Westerkwartier van 186.000 ton. In 2050 willen wij volledig CO₂-neutraal zijn.

In het vorige hoofdstuk hebben we de volgende pijlers voor ons beleid benoemd: toekomstbestendige woonsituatie, duurzame leefomgeving en circulaire economie. Onderstaande figuur 3.1 geeft weer welke emissiereductie we beogen te realiseren op basis de benoemde speerpunten in de volgende paragrafen van dit hoofdstuk.

Figuur 3.1 De verwachte CO₂-uitstootvermindering op basis van dit beleid.

Bovenstaande figuur laat zien in welke mate de verschillende zuilen bijdragen aan de totale CO₂-opgave die we in dit beleid hebben geformuleerd.

Zoals de figuur laat zien zit de grootste CO₂-winst van dit beleid in de tweede zuil (klimaatvriendelijke leefomgeving). Een aanzienlijk deel van de elektriciteitsvraag in onze gemeente (ongeveer de helft) wekken we in 2030 duurzaam op.

De 'toekomstbestendige woonsituatie' draagt bij aan een kwart van de opgave. Dat dit aandeel niet hoger is, komt doordat de insteek is om in 20% van de woningvoorraad in 2030 te hebben verduurzaamd en aardgasvrij te maken. Deze opgave is al erg omvangrijk. De echte start van de warmtetransitie moet nog worden gemaakt. De warmtetransitievisie wordt eind 2021 vastgesteld en vanaf 2022 uitgevoerd. Er zijn dan nog 8 jaren over om dit doel te bereiken. Na 2030 moet dus nog een aanzienlijke reductie worden bereikt.

De vraagtekens in figuur 3.1 geven aan dat het meten van CO₂-effecten van circulaire economie en productieketens, waaronder kortere voedselketens, nog in ontwikkeling is. Gaandeweg de beleidsperiode verwachten we ook deze effecten te kunnen meten en monitoren.

3.2 Toekomstbestendige woonsituatie

De komende jaren moeten we het aardgasgebruik in de gemeente Westerkwartier afbouwen. Dit is een gezamenlijke opgave die we moeten oppakken met onze inwoners, woningbouwcorporaties, bedrijven, instellingen en organisaties. Bovendien willen we bereiken dat aan de elektriciteitsbehoefte in onze gemeente zoveel mogelijk wordt voldaan door gebruik te maken van hernieuwbare bronnen. Inwoners willen we zoveel mogelijk in staat stellen om zelf investeringen te kunnen doen de komende jaren. Zo creëren ze zelf een toekomstbestendige woonsituatie. Het Coalitieakkoord 2019-2022 beschrijft dit als volgt: "We willen dat de energietransitie voor iedereen toegankelijk is."

Met een toekomstbestendige woonsituatie bedoelen we het volgende:

1. Elke inwoner van de gemeente Westerkwartier moet zelf actie kunnen ondernemen in het (na-)isoleren, verduurzamen en verbeteren van zijn of haar eigen woning (3.2.1 en 3.2.2). Samen met woningcorporaties willen we voor de huurwoningen de CO₂-uitstoot de komende jaren terugdringen (3.2.3) en koop- en huurwoningen voorbereiden op een toekomst zonder aardgas.
2. Elke inwoner van de gemeente Westerkwartier beschikt op termijn over een aansluiting op betaalbare, duurzame energie in zijn woning (3.2.3).
3. Elke inwoner van onze gemeente kan in de toekomst beschikken over duurzame vervoersmiddelen en daarom moeten wij zorgen voor voldoende (publieke) laadfaciliteiten voor elektrisch rijden (3.2.4).

3.2.1 Energiebesparing en voorlichting

Voor een succesvolle energietransitie is voorlichting een belangrijke randvoorwaarde en vaak een eerste stap. Wonen in een goed geïsoleerd huis heeft voor inwoners meerdere voordelen; enerzijds is het belangrijk dat mensen comfortabel tegen lagere lasten kunnen wonen, anderzijds draagt energiebesparing een belangrijke mate bij aan het klimaatdoel waar we met zijn allen aan werken.

Wij zetten voor de komende periode in op effectieve voorlichting. Wij zien dit als één van de fundamenten van ons duurzaamheidsbeleid, zie ook hoofdstuk 4. In relatie tot voorlichting zijn er meerdere onderwerpen die aandacht vragen:

- Er moet in de eerste plaats bij bewoners en eigenaren urgentiebesef en bekendheid zijn met de mogelijkheden om te isoleren en te verduurzamen.
- Het moet blijken wat technisch haalbaar is
- En de maatregelen moeten financieerbaar zijn.

Speerpunt 1: Wij hebben voorlichting over energiebesparing op een effectieve manier vormgegeven.

Hieronder onderscheiden we de twee belangrijkste vormen van voorlichting:

1. *Individuele voorlichting.* Digitale voorlichting en ondersteuning via het Energieloket Groningen. Nieuwsbrieven. Energieadviezen aan huis.
2. *Voorlichting aan groepen (op maat).* Bijeenkomsten op buurt- en wijkniveau, Webinars, voorlichting en educatie op scholen.

Het Energieloket Groningen blijft de komende jaren als onafhankelijk loket een belangrijke rol vervullen om huiseigenaren verder te helpen bij het verduurzamen van hun woning. Steeds meer inwoners vinden hun weg naar het Energieloket Groningen. Dit digitale loket zetten we als gemeente de komende jaren voort met een decentralisatie uitkering van het Rijk.

We organiseren voorlichting samen met energiecoöperaties, met hulp van de Groninger Energie Koepel (GrEK), de Natuur- en Milieufederatie (NMF) en Woonweter Westerkwartier. De gemeente is daarbij niet automatisch de partij die dergelijke bijeenkomsten initieert.

Een doelgroep die we specifiek willen ondersteunen zijn oudere inwoners, die vaak vragen hebben over energiebesparing, soms ook in relatie tot langer thuis wonen en levensloopbestendig wonen.

Beide voorlichtingsvormen (individueel en aan groepen) vinden in de praktijk vaak naast elkaar plaats. Advies over energiebesparing en woningverbetering is uiteindelijk toch maatwerk, omdat iedere woning anders is. Inwoners willen we in hun woonsituatie daarom ondersteunen met hulp van energiecoaches. Voor het opleiden van energiecoaches hebben we budget opgenomen in de begroting van het lopende en de komende jaren. We willen de werkzaamheden van de energiecoaches ook afstemmen, of zo mogelijk combineren met de inzet van buurtwerkers van sociaal werk De Schans. Tezamen met vier andere gemeenten hebben we bovendien een specifieke uitkering op basis van de Regeling Reductie Energiegebruik toegekend gekregen. Op basis hiervan kan aan een groot aantal eigenaren van koopwoningen een bijdrage verstrekt worden voor kleinschalige isolatiemaatregelen van gemiddeld € 90 per woning.

Actiepunten

Wij hebben voorlichting over energiebesparing op een effectieve manier vormgegeven.

- Energiebesparing is uitgangspunt en staat voorop
- Individuele voorlichting
- Voorlichting en educatie aan groepen.
- Uitvoering RRE

Speerpunt 2: We hebben energiearmoede in onze gemeente bestreden.

Energiearmoede betekent dat een huishouden moeite heeft om de maandelijkse energiefacturen te betalen, omdat een relatief groot deel van het beschikbaar inkomen (na aftrek van de woonkosten) opgemaakt wordt aan gas- en elektriciteitskosten. Met de stijgende tarieven van gas, is energiearmoede een significante bedreiging voor de meer dan 1000 huishoudens in onze gemeente die van een minimuminkomen moeten rondkomen. Maar ook de groep die daar net boven zit krijgt met energiearmoede te maken.

In het voorjaar 2018 is het armoedepact Westerkwartier gesloten. Samen met 60 partners werkt de gemeente aan armoedebestrijding en verschillende instrumenten op dit gebied. Armoede is een prioritair vraagstuk in onze gemeente. Energievraagstukken spelen daarbij

ook een rol. De leden van het Armoedepact zijn voor ons daarom belangrijke gesprekspartners bij het uitwerken van dit onderdeel van het duurzaamheidsbeleid.

We willen met hen de volgende maatregelen uitwerken en met elkaar nagaan welke aanvullende maatregelen gewenst of noodzakelijk zijn.

Op financieel gebied zijn er landelijk de komende jaren mogelijkheden om energiebesparing te stimuleren, zoals verschillende subsidies en vanaf 2022 een Warmtefonds (financiering). Wij bieden op dit moment al aanvullende lokale instrumenten zoals de Duurzaamheidslening, die voor ons wordt uitgevoerd door het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn).

Wij willen komen tot een ontschotting met de andere SVn-leenvormen, die voortkomen uit de Woonvisie 2020-2025 en de Visie Wonen met Zorg. Zie hoofdstuk 4.7. Wij willen deze regelingen in één verordening onderbrengen, met één aanvraagssystematiek en één budget. Er ontstaat dan een breed Fonds Duurzame Woningverbetering.

Ook willen we samen met de Provincie Groningen een sociaal krediet realiseren: een 'zachte lening' gericht op de groep die onvoldoende leencapaciteit heeft binnen landelijke regelingen. Juist zij hebben vaak veel baat bij energiebesparing en de bijbehorende kostenreductie. Hierbij speelt bovendien mee dat geen enkele doelgroep, dus ook deze, een keus heeft: het is landelijk beleid dat we de komende decennia alle woningen aardgasvrij maken. We lopen met een toegespitste lokale regeling op de groep met onvoldoende leencapaciteit vooruit op het Warmtefonds, hoewel de inhoud daarvan voor deze doelgroep op dit moment nog ongewis is. Zie verder hoofdstuk 4.7.

We gaan de komende jaren voorlichting en hulp in het kader van armoedebeleid uitbreiden met energiediensten (adviesgesprek of hulp). Wij sluiten aan bij de behoefte. Dit houdt in dat we eventueel ook koppelingen leggen met andere vraagstukken, zoals mobiliteit en langer thuiswonen. Wij zetten vernieuwende vormen van hulpverlening in zoals het project van Arm naar Beter. Voor inwoners in huurwoningen kan gedacht worden aan initiatieven om op korte termijn lastenverlichting te organiseren. Denk aan vervanging van oud witgoed voor energiezuinigere apparaten via de Bijzondere Bijstand.

Voor mensen met een eigen woning denken we na over financiële instrumenten. Daarbij leggen we een relatie met pilot aardgasvrije wijken.

Hoewel het bovenstaande nog verder moet worden uitgewerkt, zal dit extra kapitaallasten met zich mee brengen. Wij hebben hiervoor al geld in de meerjarenbegrotingen gereserveerd, zie overzicht paragraaf 4.6.

3.2.2 Energetische kwaliteit en woningisolatie

In totaal staan er ca. 26.000 woningen in het Westerkwartier, waarvan er ruim 5.000 huurwoningen in bezit zijn van de woningcorporaties. Daarnaast zijn er nog particuliere verhuurders. Het aantal huurwoningen is dus een behoorlijk gedeelte van de totale woningvoorraad. Naast particulieren, verduurzamen ook de corporaties hun woningen. Zij doen dit al stapsgewijs en planmatig.

Aansluitend op het landelijk klimaatbeleid streven wij met onze woningcorporaties naar verduurzaming die bij 'normaal' stookgedrag woonlastenneutraal is of de woonlasten doet

afnemen. In het Nationaal klimaatakkoord is afgesproken dat in 2030 ongeveer 1,5 miljoen gebouwen verduurzaamd zijn. Verduurzaamd betekent dat de gebouwen zo geïsoleerd zijn, dat ze aardgasvrij zijn of klaar om van het aardgas af te gaan. In Nederland staan in 2020 zo'n acht miljoen gebouwen: woningen, scholen en bedrijfsgebouwen, de industrie niet meegerekend. Op het totaal is er dus een opgave van ca 20%. Wij houden ons aan dit onderdeel van het Klimaatakkoord.

Vertaald naar de schaal van onze gemeente komt deze doelstelling er op neer dat van de ca 26.000 woningen en 8.000 andere gebouwen, er in 2030 ca 5.000 woningen en 2.000 andere gebouwen verduurzaamd zijn.

Actiepunten

We hebben energiearmoede in onze gemeente bestreden

- uitwerken Armoedepact voor aspect duurzaamheid
- ontwerpen van een Fonds Duurzame Woningverbetering
- onderzoeken mogelijkheid van een 'sociaal krediet'
- duurzaamheidsmaatregelen en lastenverlichting binnen project van Arm naar Beter

Speerpunt 3: We hebben in 2030 20% van alle woningen en gebouwen in onze gemeente verduurzaamd door isolatie en woningverbetering.

Deze afspraak en de verdere monitoring werken we verder uit, waarbij we de verbinding leggen met de Woonvisie 2020-2025 en de transitievisie Warmte.

Daarbij trekken de gemeente en de drie woningcorporaties samen op om dit speerpunt te verwezenlijken, zie ook de volgende paragraaf. Vertaald naar het 20% aandeel van de corporaties betekent dit speerpunt voor hun voorraad dat in 2030 1.000 woningen verduurzaamd zijn (=20% van de ca 5.000 corporatiewoningen).

Daarnaast gaan we via voorlichting en stimulering de particuliere eigenaren en verhuurders aansporen om hun woningen te isoleren. Dit doen we via een gerichte aanpak, waarbij we ons in eerste instantie richten op de buurten en dorpen met de laagste energetische kwaliteit. We gaan in beeld brengen welke dat zijn.

In 2021 behandelt de raad de Transitievisie Warmte, gericht op het aardgasvrij maken van de gemeente (zie volgende paragraaf). De meeste duurzame warmtebronnen bereiken - in vergelijking met aardgas - vaak lagere temperaturen. Het (na-)isoleren van woningen is de komende jaren dus niet alleen noodzakelijk om de CO₂-doelstelling te halen, maar ook als voorwaarde om woningen aardgasvrij te kunnen maken.

Behalve woningen zetten we ook in op de verduurzaming van bedrijven, die een groot deel uitmaken van de 2.000 overige gebouwen die verduurzaamd moeten worden.

In het Activiteitenbesluit van de Wet Milieubeheer staat beschreven dat bedrijven en instellingen in Nederland verplicht zijn om alle energiebesparingsmaatregelen te nemen met een maximale terugverdientijd van 5 jaar. Het gaat hierbij specifiek om gebouwen met een jaarlijks elektriciteitsverbruik van meer dan 50.000 kWh of meer dan 25.000 m³ aardgas-equivalenten. Alle bedrijven die tot deze doelgroep behoren, zijn de afgelopen jaren door de Omgevingsdienst beoordeeld. De bedrijven hebben deels al aan de verplichtingen voldaan, anderen zijn daar nog mee bezig. Daarnaast houdt het ministerie van Economische Zaken toezicht op de verplichte, vierjaarlijkse audit die bedrijven moeten uitvoeren met

meer dan 250 medewerkers of een omzet boven de €50 miljoen euro per jaar. Deze audit, de EED genaamd (Energy Efficiency Directive, oftewel: Energie Efficiency Richtlijn) heeft betrekking op energiebesparingsmaatregelen in de totale bedrijfsvoering: gebouwen, productieproces en vervoer. Als maatregelen kosteneffectief kunnen worden uitgevoerd, moet het bedrijf die door voeren. Binnen onze gemeente behoren enkele grote bedrijven tot de doelgroep.

Wij willen ons de komende jaren vooral richten op het midden en kleinbedrijf. Wij willen diverse al lopende projecten verder brengen en nieuwe opstarten. Een voorbeeld van de eerste categorie is het provinciaal project "Zon op alle bedrijfsdaken", waarbij aan alle bedrijven op bedrijfsterreinen de mogelijkheid wordt geboden om in een QuickScan de geschiktheid van de daken en de kosten en opbrengsten in beeld te krijgen. Een voorbeeld van een nieuw op te starten project is om bedrijven(verenigingen) actief te benaderen en hen voorlichting te geven over potentiële energie- en kostenbesparingsmogelijkheden, die uitgaan boven de wettelijke verplichtingen van de Wet milieubeheer: energiezuinige warmteopwekking, isolatie (bijvoorbeeld van warmwaterleidingen) en lekdetecties van warmte en elektriciteit. We willen hierin samenwerken met in elk geval de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), Omgevingsdienst Groningen en de provincie Groningen.

3.2.3 Warmtetransitie

Op basis van het Klimaatakkoord en de aardbevingsproblematiek is landelijk ook de doelstelling geformuleerd om in 2030 circa 1,5 miljoen woningen en andere gebouwen aardgasvrij te hebben.

In het Klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt hoe we dit samen voor elkaar kunnen krijgen. Eén van de afspraken is dat we via een wijkgerichte aanpak stapsgewijs wijken aardgasvrij maken. Hiervoor maakt de gemeente de al eerder genoemde Transitievisie Warmte; een beleidsdocument dat richting geeft aan de aanpak van het isoleren en aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving.

In 2018 is het interbestuurlijk Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) van start gegaan. Doel van het PAW is om te leren op welke wijze de wijkgerichte aanpak kan worden ingericht en opgeschaald. Tevens worden op basis van lokale uitvoering knelpunten gesignaleerd, geagendeerd en waar mogelijk opgelost. Om dit te realiseren wordt gebruik gemaakt van een aanpak met proeftuinen en een bijbehorend Kennis- en Leerprogramma (KLP). Proeftuinen zijn wijken, buurten of dorpen waarin we leren hoe we deze vraagstukken kunnen aanpakken. Deze lessen moeten leiden tot een effectieve, inclusieve en opschaalbare aanpak. Wij hebben de dorpen Oostwold, Lettelbert en Midwolde als proeftuin aangemeld.

Naast de opgave om 500 bestaande woningen gemiddeld per jaar aardgasvrij te maken, gaan we de komende jaren jaarlijks ook gemiddeld nog ca. 250 nieuwe woningen bouwen; deze zijn allen aardgasvrij¹. Met andere gemeenten, de VNG en andere overheden voeren we een continue dialoog over voldoende ondersteuning voor middelen (personele inzet) in deze complexe opgave.

¹ Sinds 1 juli 2018 is het op basis van landelijke wetgeving niet meer mogelijk om nieuwe woningen en nieuw gebouwen aan te sluiten op aardgas.

Actiepunten

We hebben in 2030 20% van alle woningen en gebouwen in onze gemeente verduurzaamd door isolatie en woningverbetering.

- ✿ isoleren is na energiebesparing tweede pijler
- ✿ verduurzaming moet bij 'normaal' stookgedrag woonlastenneutraal zijn of de woonlasten doen afnemen
- ✿ prestatieafspraken met woningbouwcorporaties
- ✿ stimuleren en voorlichten van de particuliere eigenaren en verhuurders
- ✿ opstellen en starten met uitvoering van de Transitievisie Warmte

Speerpunt 4: Wij hebben een transitievisie warmte opgesteld en hieraan uitvoering gegeven met (pilot)projecten.

Eind 2021 stellen we de Transitievisie Warmte vast. Deze visie geeft bewoners, huis- en gebouweigenaren een eerste beeld bij een stapsgewijze tijdpad richting een aardgasvrije gemeente in 2050. Ook staan in de visie de wijken waarin we vóór 2030 al aan de slag gaan en welke toekomstige energievoorziening(en) kansrijk zijn in een buurt of wijk, met een indicatie van de kosten. Voor dit proces reserveren we jaarlijks proceskosten en ontvangen we in 2020 een eenmalige toelage van het Rijk.

Het kabinet heeft aangegeven dat zij in 2021 het Warmtefonds introduceren en dat zij een systeem van gebouw gebonden financiering heeft uitgewerkt, zie verder paragraaf 4.7.2.

Bij de totstandkoming van de Transitievisie Warmte willen we nauw samenwerken met inwoners en maatschappelijke partners. Wij hebben een regisserende rol. Tegelijkertijd plaatsen we deze rol in het perspectief van ons DNA (Dichtbij, Nuchter en Ambitieuw). We willen dichtbij onze inwoners staan en zien maatschappelijk draagvlak als vanzelfsprekend bij alle grote (ruimtelijke) ontwikkelingen. Gebruik maken van de organisatiekracht in onze dorpen is daarin een belangrijke schakel evenals het creëren van toegankelijkheid voor alle inkomensgroepen (zie paragraaf 3.2.2). De gemeente zoekt aansluiting bij ontwikkelingen en de kracht in onze gemeenschappen om initiatieven van de grond te krijgen.

Daarnaast vervullen de woningcorporaties een belangrijke rol als 'startmotor', doordat zij via hun meerjaren onderhoudsplannen en door werk-met-werk te maken een belangrijke bijdrage leveren aan het uitvoeren van duurzaamheidsmaatregelen. We willen tot een optimale aansluiting van de plannen over en weer komen, ook om in het geval van gemengde buurten met koop- en huurwoningen de verduurzaming tegelijk aan te kunnen pakken. Overigens zal de wetgeving nog wel moeten worden aangepast om zogenaamde 'aardgasklevers' bij het aardgasvrij maken van wijken of straten te voorkomen².

De komende jaren zal moeten blijken of de financiële mogelijkheden van de woningcorporaties voldoende zijn om de doelstelling van 20% aardgasvrije woningen in 2030 al te kunnen halen.

² In Purmerend is getracht in de wijk Overwhere een hele buurt van het aardgas af te krijgen. Zes van hen wilden niet mee doen. Voor deze 'gasklevers' moet nu alsnog een nieuw gasnet-light worden aangelegd. De kosten van een paar ton komen voor rekening van de gemeenschap. Een aanpassing van de Warmtewet, die een eind maakt aan ieders recht op gas, wordt niet voor medio 2021 voorzien.

Een verkenning van mogelijke warmtebronnen in het kader van de regionale energiestrategie Groningen laat zien welke technieken er beschikbaar zijn in het Westerkwartier: all-electric, biogas en warmtenetten. De (voorlopige) keuzes voor technieken zijn onderdeel van lokale besluitvorming. We werken vooral regionaal samen om kennis uit te wisselen en af te stemmen over vraagstukken, zoals voldoende regionale beschikbaarheid van groen gas. Een belangrijke samenwerkingsverband is ook hiervoor de Regionale Energiestrategie Groningen. In 2023 wordt op basis van alle lokale transitievisies warmte een RES 2.0 opgesteld. Daarin het voor een belangrijk deel gaan over de vraag wat dit betekent voor het transport van warmte en elektriciteit tussen gemeenten. Welke nieuwe verbindingen daarvoor nodig zijn en waar.

Het draagvlak voor de voorgestelde aanpak voor wijken of buurten is cruciaal. Daarom wordt ingezet op een zorgvuldige wijkaanpak en goede ondersteuning en 'ontzorging' van eigenaar-bewoners bij het treffen van verduurzamingsmaatregelen. Vanaf 2021 doen we hier alvast ervaring mee op door het mogelijk maken van een pilot voor duurzaam en aardgasvrij wonen; de proeftuin. Dit moet waardevolle ingrediënten opleveren voor de wijze waarop we in het vervolg te werk gaan en de ontzorging vorm geven.

3.2.4 Duurzame mobiliteit

De komende jaren zetten we in op het beschikbaar maken van duurzame, regionale mobiliteitssoplossingen in het Westerkwartier. We werken aan een samenhangende visie op nieuwe mobiliteit: de verkeersvisie Westerkwartier.

In het openbaar vervoer worden stappen gezet met de elektrificatie van busverbindingen. De bussen naar Groningen vanaf Zuidhorn en Leek zijn al elektrisch. Voor het basisnet dringen wij ook aan op verduurzaming door de inzet van elektrische bussen, bussen op biogas en waterstofbussen. We zullen hierover in gesprek blijven met het OV-bureau. De provincie Groningen, ProRail en Arriva willen de treinen in Noord-Nederland emissievrij laten rijden. Het inzetten van waterstoftreinen is een manier om dat te realiseren. In 2020 is er in 2020 een proef gestart met een waterstoftrein tussen Leeuwarden en Groningen.

Tot slot werken we aan het bevorderen van het fietsverkeer. Een onderdeel daarvan zijn de nieuwe doorfietsroutes. Dat zijn brede en comfortabele fietspaden tussen dorpen en steden, met weinig of geen verkeerslichten en waar de fietser zoveel mogelijk voorrang heeft op kruispunten.

Het is belangrijk om de vervoersstromen goed op elkaar af te stemmen. Wij streven ernaar om de zogenaamde OV hubs in te richten, met veilige standplaatsen voor zowel fietsen als auto's. We geven vanaf 2020 een pilot vorm met slimme laadpleinen.

Actiepunten

Wij hebben een transitievisie warmte opgesteld en hieraan uitvoering gegeven met (pilot)projecten.

- proeftuin
- wijk- en buurtgerichte aanpak: ontzorging
- maatschappelijk draagvlak en kracht van de inwoners benutten
- betaalbaarheid, onder meer door warmtefondsen
- samenwerking woningbouwcorporaties

Speerpunt 5: Duurzame mobiliteit hebben we actief gestimuleerd en bijbehorende laadfaciliteiten gefaciliteerd.

Wij willen het rijden met elektrische auto's zo veel mogelijk stimuleren (met landelijke subsidies). Ook worden in een groeiend aantal dorpen deelauto's ingezet als alternatief voor het bezit van een (tweede) auto. Elektrische deelauto's zien we als een laagdrempelige manier voor inwoners om kennis te maken met elektrisch rijden.

Veel van onze inwoners kunnen hun elektrische auto's opladen op hun eigen oprit. Maar niet in alle gevallen. Hiervoor en voor andere gevallen, zoals bezoekersverkeer zijn openbare laadfaciliteiten onmisbaar. De prognose voor elektrisch rijden en de behoefte aan openbare laadpalen in de periode 2020-2025 is bijgevoegd (zie bijlage 3). In 2025 verwachten we ca. 170 openbare laadpalen nodig te hebben. In 2018 waren dat er nog 11. Deze laadpalen hebben gevolgen voor ons parkeerbeleid en de inrichting van onze gemeente. In 2019 is door ons college een plaatsingsleidraad openbare laadpalen Westerkwartier vastgesteld. De plaatsingsleidraad is gekoppeld aan een concessie, die loopt tot en met 2022. Een commerciële partij plaatst en onderhoudt de laadpalen. Na deze periode moeten we bezien of we deze wijze willen voortzetten.

3.2.5 Voorbeeldfunctie gemeente

Het Coalitieakkoord 2019-2022 benoemt de duurzame voorbeeldfunctie van de gemeente: *"We geven als gemeente het goede voorbeeld. Dat betekent dat de gemeente voor zichzelf alleen duurzaam bouwt en dat we de bestaande gemeentelijke gebouwen, de openbare verlichting en het gemeentelijk wagenpark verder verduurzamen."*

Actiepunten

Duurzame mobiliteit hebben we actief gestimuleerd en bijbehorende laadfaciliteiten gefaciliteerd

- verkeersvisie: duurzame, regionale mobiliteitssoplossingen
- duurzaam OV
- fiets
- deelauto's
- (slimme) laadvoorzieningen

Speerpunt 6 : In 2030 is de CO₂-uitstoot van het gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed met 50% gereduceerd ten opzichte van 2015 en beschikken we over een fossielvrij wagenpark.

Om dit speerpunt te verwezenlijken laten we in 2020 en 2021 energiescans uitvoeren voor een groot deel van onze gebouwen uit de beleids- en strategische vastgoedportefeuille. De aanleiding en bedoelingen hiervan zijn neergelegd in het vastgoedbeleidsplan "Steengoed Westerkwartier", dat in het voorjaar van 2020 is vastgesteld. De eerste focus ligt op de 16 gebouwen voor de eigen huisvesting: de beleidsportefeuille. Dit inzicht is gereed bij de totstandkoming van de perspectiefnota 2021. We doen dan voorstellen over het duurzaamheidsambitieniveau voor onze eigen huisvesting en de bijbehorende investeringen in verschillende scenario's. In 2023 dienen alle kantoren en alle

overheidsgebouwen in Nederland over minimaal energielabel C te beschikken. Is het energielabel slechter dan C, dan mag het betreffende gebouw vanaf 2023 niet meer worden gebruikt. Aansluitend gaat de verplichting gelden dat alle kantoren en alle overheidsgebouwen in 2030 over energielabel A dienen te beschikken. Waar mogelijk willen we al eerder dan het jaar 2030 onze eigen gebouwen van energielabel A hebben voorzien.

We maken een planning voor het nemen van duurzame maatregelen. Deze gaan we opnemen in duurzame meerjaren onderhoudsplannen (DMJOP's). Hierin maken we onderscheid tussen een financiële uitwerking voor de kortere termijn (wettelijke verplichtingen) en middellange termijn richting 2030. We zoeken samenwerking met andere Groninger gemeenten in het vinden van effectieve aanpakken om ons vastgoed te verduurzamen en de resultaten te monitoren.

Jaarlijks vertalen we de benodigde investeringen in vastgoed in een bedrag dat we opnemen bij de ambities in de Perspectiefnota. Deze investeringen leiden tot extra kapitaallasten. Daarnaast maken we dan inzichtelijk welke energiebesparing we verwachten en wat dit betekent voor de dekking van die kapitaallasten.

Het Coalitieakkoord 2019-2022 benoemt ook andere kansen: "We stimuleren de afbouw van asbestdaken, waarbij de koppelkans met energieopwekking wordt benut." Op Nienoord gaan we met landgoedpartijen aan de slag om deze opgave ook voor eigen gebouwen te realiseren en gebouwen met een lage isolatiewaarde te verduurzamen.

In het verleden zijn dorpshuizen actief gestimuleerd en financieel ondersteund bij het verduurzamen van hun dorpshuis. Dit beleid zetten we voort.

Wij stellen verder een vervangingsplan en vervangingsstrategie op voor een fossielvrij wagenpark. Daarin wordt geregeld dat wij bij vervanging van machines en materieel deze elektrificeren, als het kan. Dat laatste heeft betrekking op de vraag of de techniek voorhanden is en of de elektrische machines en materieel voldoende krachtig zijn.

Op het gebied van deelauto's zijn we zelf een deelautoproject begonnen. We bieden onze eigen medewerkers, die voor hun taakuitoefening behoefte hebben aan een dienstauto, én de inwoners, die af en toe behoefte hebben aan een (tweede) auto, de mogelijkheid om zich in een elektrische auto te verplaatsen.

Actiepunten

In 2030 is de CO₂-uitstoot van het gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed met 50% gereduceerd ten opzichte van 2015 en beschikken we over een fossielvrij wagenpark.

- ✿ energiescans gemeentelijke gebouwen
- ✿ duurzame meerjaren onderhoudsplannen voor gebouwen
- ✿ afbouw van asbestdaken koppelen aan kansen voor energieopwekking
- ✿ zonnedaken
- ✿ verduurzamen dorshuizen
- ✿ verduurzamen wagenpark, machines en materieel

3.3 Klimaatvriendelijke leefomgeving

Klimaatverandering heeft impact op onze leefomgeving. Dit hoofdstuk beschrijft de twee voornaamste opgaven: het aanpassen aan klimaatverandering (3.3.1) én het tegengaan van klimaatverandering met hernieuwbare energiebronnen (3.3.2). Deze ontwikkelingen zijn de komende jaren ingrijpend voor onze leefomgeving.

In samenwerking met tal van partners gaan we het Westerkwartier als 'leeromgeving' op de kaart zetten met energie- en klimaatinnovaties (3.3.3). Bij de (her)inrichting van nieuwe en bestaande gebieden passen we klimaatvriendelijke ontwerpprincipes en maatregelen toe (3.3.4).

3.3.1 Klimaatadaptatie

Klimaatadaptatie is het proces waarbij de samenleving zich aanpast aan klimaatverandering en de effecten ervan. Een van de belangrijkste effecten voor onze gemeente is de toegenomen kans op hevige regenbuien. Water blijft dan op straat staan. Als water tegen panden staat, is er een kans dat het naar binnen stroomt. Toenemende droogte is ook een effect van klimaatverandering en kan gevolgen hebben voor de funderingen van panden, verzakking van weggedeelten en aantasting van kabels, leidingen en riolering. Van belang is dat de risicogebieden in kaart worden gebracht door bijvoorbeeld het inzichtelijk maken van de bodemopbouw. Aan de hand van de klimaatstresstest wordt inzichtelijk gemaakt welke locaties binnen de gemeente schadegevoelig zijn voor verzakkingen door droogte.

De komende vijf jaar gaan we op systematische wijze aan de slag met klimaatadaptatie in relatie tot onze huidige gemeentelijke watertaken. *"We participeren in projecten (...) om onze gemeente te behoeden voor extreme klimaatomstandigheden."* Alle werkzaamheden leggen we vast in een nieuw Watertakenplan voor de periode 2020-2024 in afstemming met de partijen in de waterketen Groningen – Noord Drenthe en het Wetterskip Fryslân.

Speerpunt 7: Wij hebben samen met waterketenpartners uitvoering gegeven aan het Watertakenplan 2020-2024.

Het uiteindelijke doel van het Watertakenplan is het creëren van een klimaatrobuuste omgeving. Er moeten daarbij ook voldoende mogelijkheden zijn voor de waterberging.

De omschakeling naar een duurzame woonomgeving brengt de komende jaren veel samenhangende aanpassingen met zich mee in de infrastructurele sfeer. Wij leggen de relatie tussen watertaken en het aanpassen van energie-infrastructuur in wijken in het kader van de transitievisie warmte (zie 3.2.4). Denk aan de verzwaring van lokale elektriciteitsnetten, aanpassing van de riolering en/of andere infrastructurele werkzaamheden zoals de aanleg van warmtenetten. Ons uitgangspunt is om deze werkzaamheden zoveel mogelijk te combineren. Dit noemen we 'werk-met-werk maken'.

We onderzoeken de komende jaren ook kansen in de waterketen om nieuwe energiebronnen te introduceren (zie volgende paragraaf) Op dit gebied wisselen we ervaringen uit binnen de Regionale Energiestrategie Groningen en de Waterketen Groningen – Noord Drenthe.

Actiepunten

Wij hebben samen met waterketenpartners uitvoering gegeven aan het Watertakenplan 2020-2024.

- ☀️ klimaatstresstest, bodemdaling
- ☀️ werk-met-werk maken': water, energie, riolering

3.3.2. Hernieuwbare energie

De komende jaren maken we de omschakeling naar een duurzame energiehuishouding. We creëren de komende jaren hiervoor ruimte en mogelijkheden op ons grondgebied. In de concept RES (en RES 1.0) maken we regionale afspraken richting 2030 wat dit betekent voor duurzame elektriciteit en duurzame warmte. *"Het college van B&W wil [kortgezegd] haar positie bepalen als het gaat om het aanjagen van grootschalige opwekkingsmogelijkheden in de regio."*

In paragraaf 3.2.3 beschreven we de opgave voor het duurzaam verwarmen van onze woningen en gebouwen. Onderstaand gaan we in op onze elektriciteitsbronnen. In het Westerkwartier groeit het elektriciteitsverbruik. Dit komt doordat we steeds meer elektrisch rijden, onze woningen elektrisch verwarmen en elektrisch koken in plaats van met aardgas.

Wij willen het opwekken van zon op daken zoveel mogelijk stimuleren. Dit vergt een inspanning, die vooral gericht is op informatieoverdracht en voorlichting en het bieden van aantrekkelijke financieringsmogelijkheden, zie ook paragraaf 4.7. Wij gaan hiervoor een plan van aanpak opstellen.

Wij hanteren samen met de regionale overheden in Groningen het ruimtelijke principe "schaal bij schaal": per ruimtelijke schaalniveau is aangegeven tot welke omvang een zonne- of windinitiatief wenselijk is. In april 2020 heeft de gemeenteraad de Visie Hernieuwbare Elektriciteit voor de gemeente Westerkwartier vastgesteld. De eerste twee schaalniveaus, erven en dorpsomgeving, bieden mogelijkheden voor kleinschalige ontwikkelingen. 'In het landschap' en 'bovenlokale structuren' ook voor grootschalige ontwikkelingen.

1. erven

2. dorpsomgeving

3. in het landschap

4. bovenlokale structuren

De ambitie in de RES Groningen is om als regio in 2030 5,7 TWh per jaar te produceren (RES Groningen, 2020). Dit betekent dat de energieregio zelfvoorzienend wordt qua elektriciteitsbehoefte. Het Westerkwartier levert een belangrijke bijdrage door over tien jaar in elk geval de helft van onze elektriciteitsvraag duurzaam op te wekken op ons eigen grondgebied.

Speerpunt 8: In 2030 wekken we 0,35 TWh per jaar aan duurzame elektriciteit op, zoveel mogelijk in lokaal eigendom.

Onze bedrijven, agrariërs en de energiecoöperaties spelen een belangrijke rol in de groeiende opwek van elektriciteit. Dat wordt steeds zichtbaarder. Denk aan zonnepanelen op agrarische bedrijven en aan dorpsinitiatieven. De gemeente vervult een faciliterende en stimulerende rol om initiatieven verder te helpen. We zoeken hierbij samenwerking met het Programma Lokale Energie Transitie (PLET) 2020-2030 van de provincie Groningen. Dit programma, voortvloeiend uit het Nationaal Programma Groningen ondersteunt lokale initiatieven.

Onze inwoners vinden het belangrijk dat de opbrengst van lokale energieprojecten ten goede komt aan de lokale economie en gemeenschap. Dit is een belangrijk uitgangspunt in de Visie hernieuwbare elektriciteit. De visie schetst modellen hoe we dit kunnen organiseren. Wij doen ervaring op met coöperatief ontwikkelen van energiebronnen in onze gemeente. Daarmee geven we invulling aan het Coalitieakkoord 2019-2022. *"We stimuleren initiatieven van onderop, energiecoöperaties die tot doel hebben geheel of gedeeltelijk zelfvoorzienend te zijn. Daarin willen we graag kwetsbare groepen in onze samenleving laten participeren."* Wij denken mee met initiatiefnemers. Bovendien reserveren wij een jaarlijks budget voor het ondersteunen van hen bij het onderzoek en de advisering over het coöperatief ontwikkelen van grootschalige energiebronnen, zie hoofdstuk 4.6.

Begin 2020 telde het Westerkwartier 10 energiecoöperaties, waarvan twee in oprichting. Dit aantal groeit de komende jaren. De gemeente Westerkwartier, de GREK (Groninger Energiekoepel) en coöperaties organiseren samen een continue dialoog in de vorm van een regiotafel. Wij stellen jaarlijks subsidie beschikbaar om initiatieven van (nieuwe) energiecoöperaties te ondersteunen. Wij stellen hiervoor een subsidieregeling op.

Over de rol die wij als gemeente zelf spelen geldt allereerst dat wij vanuit de verantwoordelijkheid voor een goede leefomgeving randvoorwaarden stellen. Het 'besliskader' dat uit de visie hernieuwbare elektriciteit volgt, zal worden toegepast. Bij elk initiatief passen we maatwerk toe. Dit betekent dat we betrokken zijn bij en meedenken met inwoners met een initiatief en met hen goede afspraken maken over eventuele financiële participatie.

In een aantal situaties sluiten wij niet uit dat we zélf initiatieven blijven respectievelijk gaan ontplooiën voor de realisatie van hernieuwbare energiebronnen. Dit geldt met name in situaties waarin wij zelf gronden (of daken) in eigendom hebben. Er zijn dan drie manieren:

- a. de gronden of daken in de markt zetten ten behoeve van een partij die de energiebron gaat realiseren en exploiteren.
- b. de gronden of de daken onderbrengen in een coöperatie.
- c. op de gronden of de daken zélf als gemeente een energiebron gaan realiseren en exploiteren.

In alle drie de gevallen kunnen de opbrengsten aan de zijde van de gemeente worden toegevoegd aan het duurzaamheidsfonds. Aan alle drie de vormen zitten voor- en nadelen, in hoofdstuk 4.7 wordt hierop nader ingegaan.

Daarnaast gaan we een onderzoek starten naar herbestemmingen van vrijkomende gaswinnings- en opslaglocaties, waaronder Grijpskerk. We gaan in beeld brengen in hoeverre hier een zonnepark gerealiseerd kan worden.

In het kader van de RES Groningen werken we aan een regionale planning voor extra netcapaciteit op het elektriciteitsnet. In de gemeente Westerkwartier is sprake van 'transportschaarste' (Enexis, 2020). Een netaansluiting wordt de komende jaren ook in ons gebied een steeds grotere uitdaging bij de realisatie van nieuwe projecten (zon op daken, kleinschalige windenergie en zonneparken in het Westerkwartier). Een uitbreiding van het hoogspannings- en distributienet is noodzakelijk, met name in het zuidelijk Westerkwartier. Wij willen - parallel aan nieuw onderzoek naar opwekmogelijkheden – versneld procedures starten om de netten te verzwaren. Uiterlijk in 2025 willen we hiertoe de ruimtelijke procedures hebben doorlopen.

Actiepunten

In 2030 wekken we 0,35 TWh per jaar aan duurzame elektriciteit op, zoveel mogelijk in lokaal eigendom.

- ontwikkelen maatwerkmethode voor nieuwe initiatieven: schaal-bij-schaal
- coöperatief ontwikkelen van energiebronnen: eerlijk lasten en lusten delen
- onderzoek naar zélf initiatieven ontplooiën voor de realisatie van zonneparken
- onderzoek naar herbestemmingen van vrijkomende gaswinnings- en opslaglocaties, waaronder Grijpskerk
- versneld procedures starten om de transportnetten te verzwaren

3.3.3 Innovatie

We zien duurzame ontwikkeling als een continu leer- en groeiproces. Steeds dienen zich weer nieuwe technieken en andere innovaties en aan. Het Coalitieakkoord 2019-2022 benadrukt het streven dat "we opteren voor innovatieve projecten en durven te experimenteren." In samenwerking met de 5 O's (onderwijs, omgeving, ondernemers, overheid en onderzoek) willen we in het Westerkwartier onze leefomgeving ook als 'leeromgeving' gaan inzetten. Dat doen we nu al kleinschalig met een piëzo-proeftuin in samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen.

Speerpunt 9: De gemeente Westerkwartier is een proeftuin in het Noorden als het gaat om energie- en klimaatinnovaties.

Als het gaat om energie- en klimaatinnovaties maken we onderscheid tussen technische innovaties en maatschappelijke (proces) innovatie. Het accent komt steeds meer te liggen op maatschappelijke processen (Hanzehogeschool, 2019). Inwoners en organisaties willen we uitdagen om met vernieuwende ideeën te komen. We besteden meer aandacht aan structureel en systematisch delen van kennis en informatie tussen de vijf O's en de rol van gebiedscoöperatie Westerkwartier als netwerkorganisatie. We zien de Gebiedscoöperatie Westerkwartier als belangrijke partner in duurzaamheidsontwikkeling. De Gebiedscoöperatie Westerkwartier is een maatschappelijke onderneming en fungeert als aanjager van maatschappelijke en economische innovatie. Samen met haar willen wij

nieuwe kennis en inzichten ontwikkelen en toepassen. We maken daarbij graag gebruik van haar kenniswerkplaats.

We willen maatschappelijke pilots stimuleren die inwoners inspireren om te komen tot een duurzame samenleving. Om te beginnen zijn we in 2020 gestart met een living lab met piëzo-energie en werken we aan een 'slim laadplein' op het stationspark Zuidhorn met deelmobiliteit en een zonnecarport. We gaan jaarlijks middelen beschikbaar stellen voor nieuwe pilots in de gemeente. Het kenmerk is, zoals gezegd, dat ze in verbinding met de omgeving en het onderwijs tot stand komen.

De samenwerking in de waterketen en de voedselketen biedt kansen voor nieuwe energiebronnen. Denk bijvoorbeeld aan bio-energie op basis van voedselketens. De organisatie van de rioolwaterzuivering in het Westerkwartier biedt mogelijkheid voor biogasproductie en het verwarmen van woningen. Water zelf biedt ook kansen om een vorm van omgevingswarmte te worden. Denk aan thermische energie uit oppervlakte water (aquathermie) en thermische energie uit afvalwater (riothermie). De komende jaren gaan we leren hoe we meer energie uit onze omgeving kunnen hergebruiken.

Actiepunten

De gemeente Westerkwartier is een proeftuin in het Noorden als het gaat om energie- en klimaatinnovaties

- ☀ onze leefomgeving ook als 'leeromgeving' inzetten: pilots
- ☀ samen met Gebiedscoöperatie Westerkwartier / kenniswerkplaats nieuwe kennis en inzichten ontwikkelen en toepassen.
- ☀ structureel en systematisch delen van kennis en informatie tussen de vijf O's
- ☀ samenwerking met water- en voedselketen biedt kansen voor nieuwe energiebronnen.

3.3.4 Ruimtelijke plannen

De gemeente initieert, begeleidt en participeert in veel ruimtelijke plannen. Tijdens het proces van totstandkoming van dit beleid is gebleken dat (nog) niet systematisch klimaatmaatregelen onderdeel uitmaken van deze ontwikkelprocessen. We zetten daarom instrumenten in om duurzaamheidsmaatregelen in alle planprocessen te integreren en we vergroten de kennis hierover binnen de gemeentelijke organisatie. Bijvoorbeeld de MPG: Milieuprestatie van gebouwen, BREEAM: Building Research Establishment Environmental Assessment Method en Duurzaam GWW: duurzame grond- weg- en waterbouw.

Speerpunt 10: Bij de (her)inrichting van gebieden en transformatie van gebieden hebben we standaard klimaatvriendelijke ontwerpprincipes toegepast.

Dit speerpunt heeft een brede reikwijdte. De uitwerking ervan is maatwerk. Waar het om gaat is in elk geval dat duurzaamheid een primaire plaats gaat innemen in ons denken over ruimtelijke ontwikkelingen. Zonder daarbij uitpuittend te zijn, noemen we een aantal van die ontwikkelingen, waarbij we de volgende uitgangspunten gaan hanteren:

- ☀ *Bij uitleglocaties voor nieuwbouw dient standaard aandacht te zijn voor duurzaamheidsaspecten: oriëntatie van woningen in relatie tot bezonning,*

openbare ruimte, klimaatadaptatie, mobiliteit en bouwmaterialen met een lage CO₂-impact.

- ✿ *De inpassing van duurzame energiebronnen biedt mogelijkheden voor meervoudige ruimtegebruik. Het coalitieakkoord beschrijft: "Daarbij kijken we lokaal naar*
- ✿ *ontwikkelmogelijkheden, zoals bijvoorbeeld het project Zonnewal in Oostwold."*
- ✿ *Bij inpassing van energiebronnen zijn ook mogelijkheden om opgaven te verbinden. Denk aan combinaties tussen waterberging, waterpijlverhoging en verminderde veenoxidatie, stikstofuitstoot, energieopwekking en bosaanplant in het Zuidelijke Westerkwartier. De provincie Groningen kent een opgave om 700 ha bos aan te planten. Bij de groei van jonge bomen wordt extra CO₂-vastgelegd.*
- ✿ *Duurzame kansen bij herbestemming van voormalige bedrijventerreinen / industrieterreinen en op gronden die hiervoor of als woningbouwlocatie zijn verworven, maar niet (meer) worden benut.*
- ✿ *Herinrichting van de openbare ruimte. Keuzes voor duurzaam materiaalgebruik, aanpassingen voor de toekomstige riool- en energie-infrastructuur. Het vervangen van openbare verlichting voor led-armaturen. Werk-met-werk maken.*

Tot slot biedt de lokale aardgaswinning en aanwezige infrastructuur kansen voor nieuwe ontwikkelingen. Wij continueren de dialoog met de NAM hierover. Bijvoorbeeld over beschikbare ruimte voor zonne-energie op terreinen en het ontwikkelen van een productie- en distributieketen voor groene waterstof na 2030.

Actiepunten

Bij de (her)inrichting van gebieden en transformatie van gebieden hebben we standaard klimaatvriendelijke ontwerpprincipes toegepast.

- ✿ duurzaamheid neemt primaire plaats in bij denken over ruimtelijke ontwikkelingen,
- ✿ duurzame nieuwbouw en herinrichting van gebieden
- ✿ lokale aardgaswinning en aanwezige infrastructuur biedt kansen voor nieuwe ontwikkelingen.

3.4 Circulaire economie

Steeds nadrukkelijker is er binnen onze economie niet alleen plaats voor winstoogmerk, maar ook voor het welzijn van mens en planeet. We moeten veeleer een wereld creëren waarin sociale duurzaamheid en ecologisch herstel centraal staan. Een circulaire economie draagt hieraan sterk bij.

Een circulaire economie is een economisch systeem van gesloten kringlopen waarin grondstoffen, onderdelen en producten hun waarde zo min mogelijk verliezen en daardoor meerdere keren worden ingezet. Daarin past ook het gebruik van hernieuwbare energiebronnen. Binnen circulaire economie staat het systeemdenken centraal. Dit komt er in de kern op neer dat we ons bewust zijn van relaties, afhankelijkheden en kringlopen. Dat geldt zowel voor ecologische als sociale systemen. Als er iets in een deel van het systeem gebeurt, heeft dat gevolgen voor andere delen van het systeem. We krijgen daardoor niet alleen zicht op bedreigingen, maar zeker ook op kansen. Kansen om door middel van systeem- en circulair denken, onze economie zo in te richten, dat we met minder CO₂-uitstoot en verspilling een hoge levensstandaard weten te behouden en voor anderen weten te bereiken.

Wij willen samen met onze partners van bedrijfsleven, inwoners en instellingen onze lokale economie daarom meer circulair gaan inrichten.

Dit hoofdstuk gaat over hoe we lokaal het 'anders produceren' de komende jaren willen stimuleren en mogelijk maken en hoe we een samenleving kunnen creëren waarin afval niet meer bestaat (en hierdoor ook CO₂-uitstoot wordt verminderd). We werken aan een excellente afvalinzameling, nieuwe verdienmodellen en ketens die bijdragen aan de circulaire economie.

Een belangrijk onderdeel is dus de afvalinzameling in de gemeente. Het voorkomen van afval staat daarbij op de eerste plaats, gevolgd door het hergebruiken en recyclen van afval tot grondstoffen (3.4.1). Met nieuw, lokaal economisch beleid moet duurzaam ondernemerschap vaker gaan uitmonden in circulaire verdienmodellen (3.4.2). De ontwikkeling naar regionale voedselstrategie en duurzame landbouw vraagt om anders om te gaan met onze bodem als grondstof (3.4.3).

Werken aan een afvalvrije, circulaire economie levert CO₂-reductie op. De relatie tussen (her) gebruik van grondstoffen, nieuwe duurzame productieketens en de impact op CO₂-uitstoot is ingewikkeld. Daarom leggen we per onderwerp met een voorbeeld uit hoe dit werkt. Samen met de Innovatiewerkplaats van de gebiedscoöperatie Westerkwartier en andere kennisinstellingen gaan we onderzoeken hoe we dit meetbaar kunnen maken. Via inkoopbeleid heeft de gemeente een belangrijk instrument in handen om de eerste stappen naar een circulaire economie te gaan maken (3.4.4).

3.4.1 Van Afval naar grondstof

De gemeente is vanuit de Wet milieubeheer verantwoordelijk voor de inzameling van huishoudelijke rest afval. Dit wordt gefaciliteerd middels een inzamelsysteem van voornamelijk minicontainers. Om inwoners aan te moedigen zo weinig mogelijk afval aan te bieden, is DIFTAR geïntroduceerd, vanuit het principe de vervuiler betaalt. Een verdere

stimulans om de hoeveelheid afval terug te dringen, is de wekelijkse inzameling van bron gescheiden stromen. Deze vorm van inzameling levert een belangrijke bijdrage aan de landelijke VANG-doelstellingen. VANG betekent 'Van afval naar grondstof'. Wij streven ernaar om in 2025 per gezin nog maar slechts 30 kg restafval in te zamelen. In 2019 was dit nog 105 kg. Ten opzichte van 2004 was dat overigens al een halvering. Dat is onder meer bereikt door in te zetten op zoveel mogelijk bron gescheiden inzameling. In 2019 maakte dit al 73% uit van al het ingezamelde afval.

We zullen door middel van gerichte voorlichting en educatie (zie hoofdstuk 4.4.1 en 4.4.2) en het aanpassen van de inzameling, onze inwoners ertoe aanzetten om zoveel mogelijk afval te voorkomen.

Een groeiend deel van onze huishoudelijke afvalstromen gaan we weer opnieuw benutten als grondstof, dan wel inzetten voor duurzame energie opwekking. Efficiënte inzameling, logistiek (duurzame inzamelvoertuigen) en verwerking helpt ons om verdere CO₂-winst mogelijk te maken.

Speerpunt 11: We hebben een excellente afvalinzameling en -verwerking in onze gemeente.

Huishoudelijk afval wordt grondstof

De rol van de afvalverwerker is aan verandering onderhevig. Afvalverwerkers transformeren naar leveranciers van grondstofstromen. Door deze partijen ook op deze manier te benaderen, kunnen we lokaal 'cirkels sluiten'. De producten geproduceerd door de afvalverwerkende bedrijven op basis van ons huishoudelijk afval worden direct weer afgenomen. Voorbeelden hiervan zijn kunststof, biogas, compost, papier en glas. Vrijkomende grondstoffen willen we bijvoorbeeld benutten om bankjes van te maken en in de toekomst ook hoogwaardige producten.

Ook organisch afval willen we weer inzetten als grondstof. Als dit niet direct lukt, koppelen we de afvalverwerker aan gebiedspartijen, lokale afnemers en bedrijven in onze gemeente, dan wel regionale partijen om samen oplossingen te ontwerpen. Wij zien hier een rol weg gelegd voor de Innovatiewerkplaats van de gebiedscoöperatie Westerkwartier of voor verbonden partijen, zoals de ARCG. Van belang is het principe van sociale duurzaamheid in deze ontwikkelingen te implementeren.

Actiepunten

We hebben een excellente afvalinzameling en -verwerking in onze gemeente

- zoveel mogelijk afval voorkomen
- afval zoveel mogelijk circulair maken

3.4.2 Circulair en duurzaam ondernemen

Duurzaam ondernemen wordt in onze gemeente steeds meer gemeengoed. Met MKB en andere zakelijke partners maken we afspraken over de verduurzaming van het bedrijfsleven. Zo hebben nog niet alle MKB'ers zonnepanelen op eigen dak. Wij willen ook hen stimuleren om hierin te investeren, zie hoofdstuk 4.8. Tegelijkertijd is er nog een wereld te winnen door de eventuele knelpunten bij ondernemers te signaleren. Hierover en over hun visie op de eigen product- of dienstketen en het ontwikkelen en afnemen van circulaire producten en diensten willen wij met ondernemers in gesprek. Dat geldt overigens ook voor de mogelijkheden voor de lokale werkgelegenheid in verband met het isoleren en

aanpassen van woningen en de realisatie van duurzame energiebronnen. Dit brengt een behoefte aan geschoold vakpersoneel met zich mee en een mogelijkheid om mensen met een afstand tot de reguliere arbeidsmarkt in te zetten. Bij de aanbesteding van projecten zal dit veel vaker een onderdeel moeten zijn. De zogenaamde Social Return on Investments (SROI) geldt niet alleen voor de overheid, maar kan ook een speerpunt voor bedrijven zijn. Wij willen hierover met hen in gesprek.

Speerpunt 12: We hebben lokale economiebeleid ontwikkeld met aandacht voor duurzame, circulaire verdienmodellen voor ondernemers.

Een voorbeeld om dit speerpunt te verduidelijken is dat er meer aandacht komt voor de CO₂-impact van 'anders produceren' in de woningbouw. Een lokaal bouwbedrijf verdiept zich in de principes van circulair bouwen. Lokale bosaanplant in het Westerkwartier brengt de komende jaren hout beschikbaar voor houtbouw. Ten opzichte van andere bouwmaterialen als beton is het fossiel energieverbruik (en dus de CO₂-uitstoot) aanzienlijk lager. Op deze wijze past het bouwbedrijf een bouwstijl toe met aanzienlijk minder milieu-impact en een hoge kwaliteit (een houten balk heeft een levensduur van 300 jaar).

Actiepunten

We hebben lokale economiebeleid ontwikkeld met aandacht voor duurzame, circulaire verdienmodellen voor ondernemers.

- ✿ met MKB en andere partners maken we afspraken over de verduurzaming van het bedrijfsleven: meer aandacht voor de CO₂-impact van 'anders produceren'
- ✿ verduurzaming betekent behoefte aan geschoold vak personeel en een mogelijkheid om mensen met een afstand tot de reguliere arbeidsmarkt in te zetten

3.4.3 Regionale voedselstrategie en kringlooplandbouw

De komende jaren werken we aan de verwezenlijking van een regionale voedselstrategie, te beginnen met een Voedselakkoord dat we in 2020 willen sluiten met lokale kernpartners. In dit akkoord benoemen we de meest relevante lokale voedselthema's en maken per thema een uitvoeringsplan. Dat doen we zoals gezegd samen met partners uit de voedselketen, van productie tot consumptie. Daarbij besteden we in ieder geval aandacht aan 'voedselkilometers'. In plaats van dure (in termen van CO₂) levensmiddelen te importeren kunnen we immers ook de regionale productie en verwerking stimuleren. We produceren voor de eigen regio met stakeholders in de eigen regio. Het ontwikkelen van een alternatief voor het huidige past in de overgang van klassiek landbouwbeleid naar voedselbeleid. Onder leiding van de Gebiedscoöperatie Westerkwartier worden nieuwe ketens opgebouwd, bijvoorbeeld rond de oprichting van een CO₂-neutrale maaltijdfabriek. De gemeente volgt deze ontwikkelingen met belangstelling en wil samen met haar, waar mogelijk een aanjaagrol vervullen bij het verkorten van de regionale voedselketen.

Kringlooplandbouw is onderdeel van een regionale voedselstrategie. We willen kringlooplandbouw mogelijk maken en houden tegelijkertijd oog voor de economische component: landbouw moet voldoende rendabel zijn. Van de landbouw wordt veel gevraagd: aan de ene kant productie van hoogwaardig voedsel voor een zo laag mogelijke prijs; aan de andere kant wordt er steeds kritischer gekeken naar de rol en plaats van de landbouw in het landschap en de omgeving. De sector en maatschappij staan samen voor

de uitdaging om onze voedselproductie toekomstbestendig te maken: voedsel geproduceerd op een manier die past bij de wensen vanuit de samenleving én die toekomst biedt voor ondernemers in de agrarische sector.

De komende jaren werken we aan kringlooplandbouw (ook wel 'natuurinclusieve landbouw'). Een programma voor het Westerkwartier komt tot stand met provincie Groningen, Waterschap Noorderzijlvest, Collectief-West en LTO Westerkwartier. Het pilotproject Ontwikkeld Landschap wordt in 2020 uitgevoerd in het Middag-Humsterland. Op basis van de evaluatie ontwikkelen de betrokken partijen een gemeentebreed programma om natuurinclusieve melkveehouderij in het Westerkwartier te bevorderen.

Speerpunt 13: We hebben kortere voedselketens en kringlooplandbouw actief gestimuleerd.

De bovengenoemde ontwikkelingen dragen komende jaren bij aan samenwerking tussen de verschillende overheidslagen (Rijk, provincie, gemeente en waterschap) op het gebied van voedsel- en landbouwbeleid. Door te werken aan duurzame, regionale voedselketens reduceren we CO₂-uitstoot en dragen we bij aan het biodiversiteitsbehoud in onze regio. Deze keteneffecten (bv. minder voedselkilometers, duurzaam bodem- en meststoffengebruik) gaan ketenpartijen de komende jaren monitoren.

3.4.4 Voorbeeldfunctie

Voor onze gemeente is het inzetten van circulair inkopen de eerste stap op weg naar een circulaire gemeente. Inkoopbeleid is een instrument om duurzame en circulaire producten en diensten te stimuleren. In mei 2019 is het geactualiseerde Actieplan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) vastgesteld, langs welke lijn we invulling willen geven aan het duurzaam en circulair inkoop- en aanbestedingsbeleid. Het Actieplan is als bijlage bijgevoegd.

Actiepunten

We hebben kortere voedselketens en kringlooplandbouw actief gestimuleerd.

- voedselakkoord
- natuurinclusieve landbouw stimuleren
- regionale voedselstrategie: korte voedselketen, kringlooplandbouw en goed inkomen

Speerpunt 14: We hebben invulling gegeven aan een duurzaam en circulair inkoop- en aanbestedingsbeleid.

Om MVI binnen de gemeentelijke organisatie tot een succes te maken is bewustwording en betrokkenheid van alle medewerkers en leidinggevenden nodig. Het is onze ambitie om vanaf 1 januari 2021 ervoor te zorgen dat:

- duurzaamheid leeft binnen de hele organisatie en door iedereen wordt gezien als een logische randvoorwaarde voor alle inkopen;
- alle bij inkoop betrokken personen hetzelfde gezamenlijk beeld hebben van MVI en dit kunnen vertalen naar de voor hen relevante productcategorieën en besluiten;

- marktpartijen betrokken worden bij het zoeken naar goede duurzame oplossingen waar mogelijk en zinvol geacht door het aanbestedingsteam.

Voorbeelden van duurzaam in te kopen producten zijn verkeersborden (vervangen aluminium door bamboe of gerecyclede kunststoffen), banken en prullenbakken. En ook streekproducten en voedsel in onze kantine. Binnen het grijs onderhoud (wegen) werken we met CO₂-absorberend asfalt dat tegelijkertijd reflecteert waardoor minder verlichting nodig is. Op deze wijze kunnen materialen en wegoppervlakken in onze gemeente ook hoeveelheden CO₂ aan zich binden. De gemeentelijke organisatie vraagt standaard bij aanbestedingseisen bij grote bouwopgaven en afspraken te maken bij private bouwprojecten om meer duurzame materialen (waaronder houtbouw) toe te passen.

Actiepunten

We hebben invulling gegeven aan een duurzaam en circulair inkoop- en aanbestedingsbeleid.

- ✿ uitvoeren Actieplan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI)
- ✿ bewustwording van duurzaamheid in alle stadia en facetten van oplossingen

4. Fundering onder het Duurzaamheidsbeleid 2020-2025

4.1 Inleiding

Volgens de tempel als metafoor, geldt dat ook ons duurzaamheidsbeleid een goede fundering nodig heeft. De fundering van ons beleid bestaat uit een aantal onderdelen: politiek-bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak en de wijze waarop we krachten bundelen en participatie en communicatie regelen. Een andere funderingstrap is dat we als gemeente het goede voorbeeld willen en moeten geven. Om ons beleid succesvol te laten zijn, zullen we ook de nodige financiën moeten reserveren en zullen we het geld slim moeten inzetten, om zoveel mogelijk doelen te bereiken.

4.2 Politiek-bestuurlijk draagvlak

In bijlage 1 is beknopt aangegeven op welke wijze duurzaamheids- en klimaatbeleid op internationaal, nationaal, regionaal en lokaal niveau is ingebed. In hoofdstuk 3 hebben we aangegeven wat we willen doen om ons beleidsdoel te halen. We constateren dat het onderwerp duurzaamheid in onze gemeenteraad en ons college een breed politiek-bestuurlijk draagvlak heeft. Dat is belangrijk. Een belangrijk doel van het vaststellen van het voorliggend document is ook om continuïteit voor de komende jaren te creëren. Dat is belangrijk, omdat de opgaven waarvoor we staan complex en ingrijpend zijn. Er is veel tijd mee gemoeid en we hebben daarom behoefte aan een duidelijke koers die we willen gaan varen in de periode tot 2025, waarbij de doelstellingen voor 2030 en 2050 richting gevend zijn.

4.3 Maatschappelijk draagvlak

Politiek-bestuurlijk draagvlak en maatschappelijk draagvlak behoren hand in hand te gaan. Evenals politiek-bestuurlijk, constateren wij ook in onze lokale gemeenschap een breed draagvlak voor het duurzaamheids- en klimaatbeleid. Dat betekent overigens niet dat er geen – uitgesproken – tegenstanders zijn. Er is nog steeds een groep wetenschappers, politici en burgers die de klimaatverandering niet toeschrijven aan menselijk handelen. Ons vertrekpunt is dat deze relatie er wel is en dat wij alles op alles willen zetten om ons steentje bij te dragen aan de beperking van klimaatverandering.

Wij willen en kunnen de duurzaamheids- en klimaatdoelen niet alleen bereiken. Wij zullen alle krachten in onze lokale samenleving moeten benaderen en aanspreken. Dat kan door op een open wijze te communiceren, op het juiste moment.

Voor het beleid en de maatregelen die wij voorstellen in de eerste zuil van ons beleid (toekomstbestendige woonsituatie) gaan wij gebruik maken van het al bestaande draagvlak voor het zoveel mogelijk beperken van de energievraag, het isoleren van woningen en gebouwen en het op termijn van het aardgas afgaan. Een belangrijk middel ter vergroting van het draagvlak en om inwoners echt te stimuleren is het bieden van financiële voorzieningen, op basis waarvan iedereen, rijk en arm, hierin kan mee doen. In paragraaf 4.7 gaan wij hierop nader in.

Voor de klimaatvriendelijke leefomgeving zullen wij zoveel mogelijk gebruik maken van en inspelen op allerlei initiatieven die er al zijn en komen op het terrein van duurzame energiebronnen. Voor het maatschappelijk draagvlak is de financiële participatie daarin ook zeer belangrijk. Voor het onderdeel klimaatadaptatie, waaronder het houden van 'droge

voeten', zullen wij ons er vooral op richten om onze inwoners op de hoogte te houden van de ontwikkelingen hierover; en hen in voorkomende gevallen vragen 'mee te doen'. Bij de derde zuil (circulaire economie) merken wij ook een steeds toenemend maatschappelijk draagvlak bij onze inwoners en bedrijven. Dat uit zich vooral in de bereidheid om afval te verminderen en te scheiden. Wij streven naar een toenemende bereidheid om bijvoorbeeld de lokale economie te ondersteunen en lokaal en regionaal geproduceerd voedsel in te kopen. Hierop willen wij intensiveren.

Het maatschappelijk draagvlak kan worden versterkt door een op maat gesneden participatie en communicatie voor alle voorgenomen maatregelen.

4.4 Op maat gesneden participatie en communicatie

Wij laten ons, bij de wijze waarop wij ons duurzaamheidsbeleid willen gaan uitvoeren, leiden door ons Westerkwartiers DNA: Dichtbij=inwonergegericht; Nuchter= omgevingsbewust en Ambitieuw= communicatief. Dit betekent dat wij volop gaan inzetten om de zogenaamde 'energie van onderaf' te benutten.

4.4.1 Educatie

Wij hebben de overtuiging dat er in onze lokale samenleving veel energie en kracht zit om mee te helpen onze duurzaamheidsdoelstellingen te bereiken. Wij willen die benaderen, aanspreken en benutten. Tegelijkertijd is dit niet vanzelfsprekend. Er is ook argwaan en scepsis. Voor een deel is dat te wijten aan kennisachterstand. Desinformatie en de 'kop-in-het-zand' steken zijn contraproductief en maken het behalen van de doelen alleen maar lastiger en het klimaatprobleem groter.

Klimaat en duurzaamheidsmaatregelen (van besparen en isoleren tot investeren in de eigen omgeving) vereisen gedragsveranderingen, die het 'nieuwe normaal' worden voor jong en oud. Wij vinden daarom dat kennis moet worden gedeeld, zodat het kennisniveau bij de gehele bevolking wordt vergroot. Dat is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid, die niet exclusief bij de gemeente ligt, maar ook bij het basis en voortgezet onderwijs, en relevante instellingen en actoren, zoals de Stichting voor Natuur, Duurzaamheids- en Cultuureducatie (NCDE), die het basisonderwijs in de gemeente ondersteunt. Niet alleen met kinderen, maar ook met volwassenen willen wij graag de kennis delen. Wij zullen hierover in overleg gaan met onder meer Wold en Waard en de Schans.

Wij gaan tezamen met de andere partijen een plan van aanpak 'klimaat-educatie' opstellen om die de komende jaren te gaan uitvoeren. Hierin moet aandacht zijn voor alle aspecten uit ons duurzaamheidsbeleid: toekomstbestendige woonsituatie, klimaatvriendelijke leefomgeving en circulaire economie.

4.4.2. Voorlichting

Een belangrijke schakel in het geven van voorlichting en advies op het gebied van de energie- en warmtetransitie, wordt gevormd door het Energieloket Groningen, een samenwerkingsverband van alle Groninger gemeenten, een aantal bedrijven en instellingen en met ondersteuning van de provincie. Inwoners kunnen er terecht voor informatie, advies en hulp voor als zij aan de slag willen. Er wordt kennis gedeeld over duurzaamheidsmaatregelen, lokale initiatieven, subsidie, financiering, duurzame activiteiten en deskundige bedrijven. Technisch gezien is er veel mogelijk om een woning te verduurzamen. We constateren tegelijkertijd dat er onder bewoners vaak nog

onduidelijkheid is over de mogelijkheden. Het Energieloket Groningen vervult hier als onafhankelijk loket een belangrijke rol om huurders en huiseigenaren verder te helpen bij het verduurzamen van hun woning.

De financiering van het loket wordt geregeld vanuit het rijk en de provincie. Wij ontvangen hiervoor een decentralisatie uitkering, die wij doorzetten naar het Energieloket. Daarnaast leveren wij personele inzet. Wij blijven het Energieloket ondersteunen door personele inzet te leveren.

We zetten in op een intensivering van de activiteiten binnen het provinciale Energieloket, zoals het organiseren van inkoopacties met lokale ondernemers en het actief benaderen van inwoners om met lokale collectieve initiatieven te starten.

Voor de voorlichting aan particulieren worden Energiecoaches ingezet. Zij geven besparings-, isolatie- en energieadviezen op maat aan particulieren. Voor de doelgroep die minder onderlegd is en / of een digitale achterstand heeft, willen wij de voorlichting over alle regelingen zo nodig bij hen thuis brengen en hen – indien zij dit wensen – helpen bij de aanvraag van subsidies en leningen. We sluiten hiermee aan bij de doelstellingen van het project Digitale Inclusie. In deze gevallen zal ook de samenwerking met de buurtwerkers worden gezocht.

Naast de informatievoorziening aan particulieren, is het ook gewenst om een permanente dialoog met inwoners en ondernemers te kunnen voeren over de energietransitie. Wij willen daarvoor een participatieplatform in het leven roepen, met als doel informatie-uitwisseling en stimulering van samenwerking op het gebied van de energietransitie. Dit idee moet nader uitgewerkt worden. Vragen die beantwoord moeten worden zijn onder meer: Hoe krijg je de mensen zo ver dat ze meedoen? En op welk niveau van de participatieladder willen we hen bij de verschillende onderwerpen betrekken? Het platform moet bestaan uit een aantal betrokken bewoners, ondernemers, organisaties en enkele medewerkers van onze gemeente. Er is hiervoor een startbudget in 2020 en daarna een jaarlijks voortgangsbudget gereserveerd (Duurzaamheidsbeleid- participatieplatform).

4.4.3 Dichtbij en samen met onze inwoners

Voor de uitvoering van ons duurzaamheidsbeleid is het slim en zinvol om aan te sluiten bij de kracht en de ideeën die bij onze inwoners leven. We willen hierop zo goed mogelijk zicht krijgen. Door onze gemeente is een programmateam Dichtbij geformeerd. Die komt met voorstellen op welke wijze wij zo goed mogelijk gebruik kunnen maken van creativiteit en initiatieven die in wijken, buurten en dorpen aanwezig zijn.

Wij staan positief tegenover allerlei dorpscollectieven die ontstaan om delen van onze duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren. Wij zullen, binnen de mogelijkheden die wij hebben, de initiatieven van dorpen en buurten ondersteunen. De wijze waarop zullen we van geval tot geval bekijken, afhankelijk van de wensen vanuit het initiatief en de bijdrage die het levert aan het bereiken van onze doelstelling. Er zijn al diverse energiecoöperaties actief in onze gemeente. Voor de oprichting van nieuwe energiecoöperaties staan wij open en behouden wij de mogelijkheid voor een opstartsubsidie en eventueel een garantstelling, zie paragraaf 4.7

4.4.4 Communicatie over initiatieven

Indien wij als gemeente initiatieven willen ontplooiën zullen wij vooraf een op maat gesneden communicatiestrategie bedenken; dit is een vast onderdeel voor elk initiatief dat wij in ons jaarplan opnemen.

Als richtlijn voor de communicatie over initiatieven gelden de uitgangspunten die in ons intern uitvoeringsplan Communicatie zijn opgenomen. In dit plan is een manier van werken beschreven die helpt om in alle fases van een traject op een toegesneden wijze aan de slag te gaan met communicatie. Op ieder moment worden de vragen gesteld: wat willen we bereiken, met wie en hoe? Om dan de afweging te maken welke rol communicatie heeft en welke middelen we in zetten. Deze manier van werken helpt ons in alle fases van een traject bewust te zijn van de communicatiestappen die nodig zijn. Factor-C is een beproefde werkwijze die we hiervoor kunnen inzetten. Met deze methode zoeken we nadrukkelijk vanaf het begin van een proces de verbinding met de diverse doelgroepen en actoren die betrokken zijn bij de verschillende projecten.

Deze richtlijnen gaan we ook hanteren als wij reageren op initiatieven vanuit de lokale gemeenschap. Immers ook initiatieven van een individuele bewoner, bedrijf, of organisatie kunnen grote impact hebben. Of van een dorps-, buurt, of wijkgemeenschap, coöperatie of een koepelorganisatie als Natuur- en Milieufederatie Groningen en de Groninger Energiekoepel (GrEK). Ook in die gevallen moet de communicatie met de inwoners zo optimaal mogelijk en op de situatie toegesneden zijn.

4.5 Voorbeeldfunctie: gemeentelijke organisatie

Wij vinden het belangrijk om als gemeente het goede voorbeeld te geven. In hoofdstuk 3 is bij de diverse inhoudelijke onderwerpen daarom al aangegeven wat wij als gemeente zélf gaan doen. Wij gaan bijvoorbeeld onze eigen gebouwen, wagenpark en machines verduurzamen. Openbare verlichting gaan we zo energiezuinig als mogelijk is uitvoeren.

4.6 Financieel kader

Elk beleid kost geld. Dat geldt ook voor het duurzaamheidsbeleid. Gelet op de enorme opgave die wij gezamenlijk met de andere overheden, woningbouwcoöperaties, particuliere woningbezitters, huurders, bedrijven en instellingen hebben, gaat het halen van de centrale doelstelling veel geld kosten.

Door de gemeenteraad is de ambitie die ons college in het coalitieakkoord heeft neergelegd ondersteund en is er voor de komende jaren een oplopend budget gereserveerd in de meerjarenbegrotingen tot en met 2023. De reikwijdte van dit beleidsplan is de periode 2020-2025. In onderstaand overzicht zijn alle beschikbare budgetten aangegeven en zijn de financiële jaarschijven 2024 en 2025 ook in beeld gebracht.

In de tabel zijn de onderwerpen en bedragen opgenomen die in hoofdstuk 3 vermeld zijn. De met een kleur aangegeven bedragen zijn de totalen die moeten worden verdeeld over de onderwerpen die daar onder met een (x) in een bepaald jaar staan.

Budget Duurzaamheidsbeleid (1)		2020	2021	2022	2023	2024	2025
Begrotingspost:							
Duurzaamheidsbeleid 2020-2025	Participatieplatform	€ 25.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
	opzetten platform	x					
	uitvoeringsbudget	x	x	x	x	x	x
	Budget Duurzaamheidsbeleid 2020 – 2025 (jaarplannen)	€194.200 (2)	€ 200.000	€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000
	A. Beleidsontwikkeling	€ 24.200	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
	Ontwikkeling dzh-beleid	x					
	Monitoring	x	x	x	x	x	x
	Bijeenkomsten	x	x	x	x	x	x
	B. Onderzoeken	€ 45.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
	advies benutting energiebronnen	x	x	x	x	x	x
	onderzoeken van herbestemmingen van vrijkomende gaswinnings- en opslaglocaties, waaronder Grijskerk	x					
	(inter)regionale samenwerking, onderzoek & innovatie	x	x	x	x	x	x
	C. Ondersteunen	€ 55.000	€ 55.000	€ 55.000	€ 55.000	€ 55.000	€ 55.000
	onderzoek en advisering coöperatief ontwikkelen grootschalige energiebronnen	x	x	x	x	x	x
	zon op daken: stimuleren van ondernemers, agrariërs, bewoners, instellingen en verenigingen om zonnepanelen op hun daken aan te brengen	x	x	x	x	x	x
	D. Uitvoering projecten	€ 70.000	€ 120.000	€ 170.000	€ 170.000	€ 170.000	€ 170.000
	Deeldienstauto's tekst toelichten	x					
	Ondersteunen nieuwe initiatieven dorpen/buurtten	x					
	pilots	x	x	x	x	x	x
	uitvoeringprojecten en ondersteuning initiatieven dorpen en buurtten		x	x	x	x	x
Hernieuwbare elektriciteit	Planologische inpassing zonneparken	€ 25.000					
Energiebesparing/ ondersteuning energietransitie	Voorlichting (individueel/energicoaches)	€ 50.000	€ 50.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
	Financieel begeleiden van groepen van inwoners bij verduurzaming	€ 50.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000

	Uitvoerings- en kapitaallasten SVn-fonds		x	x	x	x	x	x
	Verhoging ivm energiearmoede			x	x	x	x	x
	Samenwerking / subsidiëring energiecoöperaties	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
	Energieloketten (3)	€ 26.750	€ 26.750					
	Subsidiëring advieskosten voor verduurzamen dorpshuizen	€ 35.000	€ 35.000	€ 35.000	€ 35.000	€ 35.000	€ 35.000	€ 35.000
Aardgasvrije wijken	Ontwikkelen Transitievisie Warmte (TVW)	€ 50.000	€ 50.000					
	Uitvoeren TVW proceskosten			€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
	Pilot aardgasvrije wijken	€ 10.000	€ 100.000					
	Planvorming / subsidieaanvraag (3)		x					
	Realisatie			x				
	Werkbudget transitievisie warmte (3)	€ 202.101						
Mobiliteit	laadpalenplan, inclusief slimme laadpleinen	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
Circulaire economie	Regionale voedselketen	€ 50.000						
	Natuurinclusieve landbouw	€ 10.000						
	Totaal:	€ 509.200	€ 650.000	€ 650.000	€ 650.000	€ 650.000	€ 650.000	€ 650.000

(1) de gekleurde bedragen zijn totalen van de er onder staande, lichter gekleurde bedragen.

(2) dit bedrag bestaat uit €150.000 uit de begroting 2020 + een overheveling uit 2019 (€44.200).

(3) voor deze uitgaven zijn rijksbijdragen toegezegd. Deze bedragen zijn niet in de totaal-optelling meegenomen.

4.7 Strategie op in te zetten financiële middelen

In bijlage 4 gaan we in op een aantal strategisch-financiële aspecten van ons duurzaamheidsbeleid. Binnen het financiële meerjaren kader dat in de voorgaande paragraaf is geschetst, wordt een aantal keuzes voorgesteld. De belangrijkste daarvan staan hieronder aangegeven. Voor de achtergronden en nadere onderbouwing ervan wordt naar de bijlage verwezen.

Bij het voorstellen van de keuzes is de inhoud van het nieuwe duurzaamheidsbeleid, zoals opgenomen in de voorgaande hoofdstukken, leidend.

Bij de strategische inzet van de middelen is vooral ingezoomd op het ontwikkelen van energiebronnen, waarbij ook nadrukkelijk is gekeken welke baten er kunnen worden gegenereerd. Verder is bekeken of en hoe met een robuust fonds sneller maatregelen zijn uit te voeren voor het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed en voor het begeleiden van groepen van inwoners, organisaties en bedrijven bij verduurzaming.

4.7.1 Ontwikkelen van energiebronnen

Zon op daken en kleine molens

Voor het stimuleren van de realisatie van zonnepanelen op daken van woningen, bedrijven en instellingen en van kleine windmolens op boerenerven en bedrijfsterreinen gaan wij een versnellingsplan maken, waarvoor wij ook een deel van het budget Duurzaamheidsbeleid gaan inzetten (zie tabel vorige paragraaf, onderdeel C).

Kleinschalige zonneparken en dorpsmolens

Tegenover de 'lasten' die deze vormen van energieopwekking met zich mee brengen, moeten ook 'baten' staan. Afspraken hierover tussen de 'dorpen' en ontwikkelaars is maatwerk, dat overeenkomstig de Visie hernieuwbare elektriciteit in afzonderlijke anterieure overeenkomsten wordt vastgelegd. Dit geldt ook als de ontwikkelaar de gronden van de gemeente heeft gekocht. Uitgangspunt is dat 50% van de revenuen ten goede komen aan de lokale gemeenschap.

Grootschalig zon

Indien grootschalige zonneparken worden gerealiseerd door ontwikkelaars, zullen ook hier maatwerkafspraken in een anterieure overeenkomst tussen de 'dorpen' en ontwikkelaars gemaakt moeten worden. Hier geldt eveneens het uitgangspunt van 50% van de revenuen dat aan de lokale gemeenschap ten goede komt.

Financiële rollen van de gemeente

Wij blijven energiecoöperaties – indien nodig – in financiële zin ondersteunen bij de totstandkoming er van.

De rol van de gemeente als financier van een ontwikkeling van een project van derden, is ongewenst. Er kan een uitzondering gemaakt worden om – na beoordeling van het initiatief – garant te staan voor een lening van een energiecoöperatie bij een financier.

In voorkomende gevallen zal de mogelijkheid van het verkopen of verpachten van gemeentelijke gronden of daken ten behoeve van hernieuwbare elektriciteit worden bekeken. Wij zullen hiervoor marktconforme prijzen hanteren, om ongeoorloofde staatssteun te voorkomen.

De mogelijkheid om gronden of de daken zélf te gaan realiseren en exploiteren willen we nader verkennen en uitwerken voor:

- a. een groot dakoppervlak dat geschikt is voor zonnepanelen.
Dit kan ook een dakoppervlak zijn dat wordt gecreëerd, bijvoorbeeld boven parkeerplaatsen.
- b. een stuk grond dat in eigendom is, dat niet meer gebruikt gaat worden voor het doel waarvoor het is aangekocht en dat op basis van de beslisboom uit de Visie hernieuwbare elektriciteit als een potentiële locatie geldt voor een zonnepark of een windmolen. Ook de NAM-locatie Grijpskerk en de gronden in het hoogveen ontginningsgebied aan de zuidkant van onze gemeente willen we hierbij betrekken.

De nadere uitwerking kan leiden tot concrete voorstellen voor één of meerdere locaties voor duurzame elektriciteitsopwekking.

4.7.2 Robuust duurzaamheidsfonds

Verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed

Voor het verduurzamen van gemeentelijk vastgoed roepen wij geen afzonderlijk fonds in het leven. In plaats daarvan komen wij met investeringsvoorstellen op basis van energiescans. De extra kapitaallasten kunnen geheel of deels worden gedekt uit de voordelen ten gevolge van de lagere energierekening. Wij streven de wettelijk verplichte ambitie na.

Fonds voor het begeleiden van groepen van inwoners, organisaties en bedrijven bij verduurzaming.

Als uitgangspunt voor een robuust gemeentelijk fonds gaan wij het beginsel hanteren dat wij niet iets aanbieden waarin al wordt voorzien door hogere overheden of de markt, maar dat wij aanvullend daaraan voor specifieke doelgroepen financieringsmogelijkheden willen aanbieden.

Financieringsmogelijkheden duurzaamheid op rijksniveau

Op rijksniveau zijn veel maatregelen voorgesteld met betrekking tot de financiering van de gewenste duurzaamheidsmaatregelen, die deels in werking zijn en voor het andere deel in voorbereiding. Voor de warmte- en de energietransitie is woonlastenneutraliteit het uitgangspunt. Wij leiden hieruit de volgende aanbevelingen af voor ons eigen beleid.

- ✿ Vanuit een rijksbijdrage is in onze provincie het Energieloket Groningen actief; de jaarlijkse bijdrage van de gemeente Westerkwartier (ca €22.000) is tot en met 2022 hieruit gedekt. Wij willen het initiatief van het Energieloket blijven ondersteunen. Indien er hiervoor na 2022 geen rijksmiddelen meer zijn, gaan wij die zelf beschikbaar stellen.
- ✿ Voor de uitvoering van de warmtetransitie wordt een warmtefonds ontwikkeld, die voor iedereen toegankelijk moet zijn, ook voor de mensen met de smalle beurs. Het fonds is er nog niet, dat zal in 2022 gebeuren. Het is ook nog niet bekend hoe dat er uit komt te zien. Het idee is om aan mensen die nu geen financieringsmogelijkheden hebben een lening met tijdelijke rente- en aflossingsvrijstelling te bieden. Wij zullen bij de vaststelling van de

uitvoeringsstrategie voor de warmtetransitie (eind 2021) de mogelijkheden van het warmtefonds meenemen.

- ✿ Het Nationaal Energiebespaarfonds is een revolverend leenfonds dat grotendeels identiek is aan onze eigen duurzaamheidslening. Het is gewenst om de overlap die er is tussen onze eigen duurzaamheidslening en het nationaal energiebespaarfonds op te heffen en ons te richten op de door ons gewenste extra aanvullingen daarop.
- ✿ Voor eigenaar-bewoners komt een nieuwe financieringsmogelijkheid beschikbaar: gebouw gebonden financiering (GGF). Wij willen de ontwikkelingen rondom GGF nauwlettend blijven volgen. Met vve's in onze gemeente kunnen alvast voorlichtingssessies worden georganiseerd, omdat hiervoor de resultaten van eerste pilots bekend zijn. Op termijn, indien GGF ook beschikbaar is voor particulieren, zullen we dat ook voor hen gaan doen.
- ✿ Via het Energieloket Groningen en de Woonweter Westerkwartier blijven wij voorlichting geven over de andere rijks instrumenten die beschikbaar zijn:
- ✿ Tot 2030: de Investeringssubsidie duurzame energie (ISDE);
 - In 2020 de subsidieregeling energiebesparing eigen huis (SEEH)
 - De salderingsregeling voor de opwek van elektriciteit met zonnepanelen (de regeling wordt stapsgewijze afgebouwd vanaf 2023 tot 2030)
 - De SDE++ regeling, die tot ten minste 2025 in stand wordt gehouden.

Financieringsmogelijkheden duurzaamheid vanuit de provincie

De provincie Groningen start binnenkort met een pilot regeling 'sociaal krediet', om voor 1000 gezinnen zonder leencapaciteit een sociaal krediet aan te bieden van ten hoogste €2.500 voor het realiseren van isolatiemaatregelen. Wij kunnen hierop aanhaken via ons project van Arm naar Beter. Wij willen hiervoor met de provincie en andere gemeenten een gezamenlijk Plan van Aanpak op stellen. Wij gaan bekijken of het haalbaar is om de provinciale aanpak voor alle huishoudens die in onze gemeente tot de doelgroep behoren hiervoor in aanmerking te laten komen.

Financieringsmogelijkheden duurzaamheid vanuit de markt

Veel hypotheekaanbieders bieden speciale duurzaamheidsleningen aan voor huiseigenaren. Dit geldt bij het afsluiten van een nieuwe hypotheek voor de aankoop van een woning en voor het aangaan van een extra hypotheeklening op de woning voor het aanbrengen van duurzaamheidsmaatregelen. Het is gewenst om de overlap die er is tussen onze eigen duurzaamheidslening en deze leenmogelijkheden op te heffen en ons te richten op de door ons gewenste extra aanvullingen daarop.

Regelingen gemeente Westerkwartier

Via het SVn biedt onze gemeente een aantal financiële leningsinstrumenten aan, of overwegen wij dat te gaan doen:

- ✿ Duurzaamheidslening.
Deze lening wordt al sinds 2013 vanuit de oude gemeenten aangeboden; sinds 2019 is er een geharmoniseerde Westerkwartier lening.
- ✿ Starterslening.

In de Woonvisie wordt overwogen of en zo ja onder welke condities het instrument van de startersleningen uit de voorliggende gemeenten moet worden behouden.

✿ Blijverslening / verzilverlening.

In de Woonzorgvisie is aangegeven dat wij deze regeling voor de ouderen willen gaan invoeren.

Wij willen deze regelingen in één verordening onderbrengen, met één aanvraagssystematiek en één budget. Er ontstaat dan een breed Fonds Duurzame Woningverbetering.

Uitgangspunten voor een nieuwe regeling

Wij stellen een concreet uitgewerkt voorstel op voor de vorming van een fonds duurzame woningverbetering, dat voor het onderdeel duurzaamheid is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

1. De leningen, zoals wij die nu verstrekken vanuit ons eigen duurzaamheidsfonds, worden in het vervolg verstrekt vanuit het Nationaal Energiebespaarfonds. Over een ontschotte en gestroomlijnde uitvoering hiervan met de starters- en blijvers- / verzilverlening willen wij goede afspraken maken met SVn.
2. In aanvulling hierop gaan wij een eigen regeling ontwerpen voor een aantal specifieke speerpunten en doelgroepen:
 - a. niet-leenkrachtige inwoners. Om energiearmoede te voorkomen is het wenselijk om de doelgroep die niet door de inkomenstoets komt toch een lening te kunnen verstrekken, of het minimale leenbedrag aan te passen. De gemeente staat garant voor de kosten en voor het risico dat de lening niet kan worden terug betaald. Bekeken moet worden of dit ook mogelijk is voor inwoners die niet door de BKR-toets komen.
 - b. kleine ondernemers: winkeliers en bedrijven aan huis. Wij gaan onderzoeken of het Fonds duurzame woningverbetering ook voor deze doelgroep open gesteld kan worden.
3. De door ons te ontwerpen regeling bevat de clausele dat wij delen ervan weer kunnen intrekken of wijzigen, indien het rijk (bijvoorbeeld warmtefonds) of anderen dezelfde regeling gaan aanbieden. De tot dan toe verstrekte leningen blijven uiteraard ongemoeid.
4. Een aantal verbeterpunten uit een eerste evaluatie van de huidige duurzaamheidslening wordt meegenomen:
 - a. de mogelijkheid bieden om voor een 100% lening voor zonnepanelen te kiezen, indien een energielabel A kan worden overlegd.
 - b. aantal detailaanpassingen op het gebied van de uitvoering en controle van de regeling.
5. De nieuw te ontwerpen regeling moet wat betreft voorwaarden zo eenvoudig mogelijk zijn en voor iedereen te begrijpen.
6. Wij willen – in aansluiting op al bestaande projecten en initiatieven – de voorlichting over alle regelingen zo nodig bij de mensen thuis brengen en de mensen die daaraan behoefte hebben helpen bij de aanvraag van subsidies en leningen, waarbij we aansluiting zoeken bij het project Digitale Inclusie.

Robuustheid van het fonds

Voor het nieuw te vormen Fonds Duurzame Woningverbetering willen wij uitgaan van een totaal omvang, inclusief de huidige beschikbare budgetten, van €7,35 miljoen. Dat betekent dat er bovenop de huidige €3,35 miljoen (€1,85 miljoen duurzaamheidslening en €1,5 miljoen starterslening) nog €4 miljoen toegevoegd moet worden, waarvan €2 miljoen voor duurzaamheidsmaatregelen.

Voor de uitvoerings- en kapitaallasten van het bestaand en nieuw budget voor het onderdeel duurzaamheid (in totaal €3,85 miljoen) is in de meerjarenbegroting een bedrag opgenomen (€50.000 in 2020, oplopend tot €150.000 vanaf 2021). Ook de nieuwe risicokosten moeten hieruit worden gedekt.

De dekking van de uitvoerings- en kapitaallasten van de onderdelen starterslening en blijvers- / verzilverlening zal moeten worden geregeld vanuit de beide beleidsterreinen, wonen respectievelijk wonen met zorg.

We zullen van jaar tot jaar in het kader van de Perspectiefnota bekijken of uitbreiding gewenst is en zo ja, op welke wijze dit fonds kan worden aangevuld: leningen van de BNG of stortingen vanuit de 'verdienmodellen'. Een punt van aandacht hierbij is onze solvabiliteit.

5. Uitvoering en monitoring

5.1 Inleiding

De architraaf van de tempel zorgt er voor dat de druk van het timpaan loodrecht naar beneden wordt afgevoerd en dat de zuilen horizontaal verbonden zijn.

In ons duurzaamheidsbeleid bestaat de spreekwoordelijke architraaf uit de uitvoering en monitoring van ons beleid.

Dit zorgt er voor dat er horizontale verbinding bestaat tussen de drie hoofdthema's uit hoofdstuk 3.2 tot en met 3.4. Bovendien wordt de relatie gelegd tussen datgene wat we doen en de centrale doelstelling. We moeten immers in beeld brengen welk aandeel de maatregelen leveren aan de gewenste CO₂-reductie: we willen door middel van monitoring bijhouden hoe ver we zijn.

5.2 Uitvoering: jaarplannen

In de voorgaande hoofdstukken zijn op een groot aantal onderwerpen speerpunten beschreven. Beleid is echter alleen zinvol als dit wordt gevolgd door concrete acties.

5.2.1 Jaarplan Duurzaamheid

Ambtelijke uitvoering en ondersteuning van dit duurzaamheidsbeleidsplan willen we regelen in jaarplannen Duurzaamheid, die we steeds aan het begin van een kalenderjaar aan het college voorleggen. In veel gevallen zullen we de aansluiting zoeken met separate, reeds lopende uitvoeringsprogramma's. Die kunnen van onze eigen organisatie zijn, maar ook van andere overheden, instellingen en particulieren. Ook hieruit zal blijken dat we 'het' als gemeente niet in ons eentje kunnen en willen doen, maar dat we samen met andere partijen en individuen optrekken.

Via jaarplannen regelen we dus de prioritering en realisatie van doelen en ambities zoals ze in dit stuk zijn gesteld. Eén keer per jaar zal het jaarplan worden geëvalueerd en - waar nodig – bijgesteld. We gaan dit doen parallel aan de eerste bestuursrapportage.

Het jaarplan Duurzaamheid 2020 is in een afzonderlijke bijlage toegevoegd.

5.2.2 Overige relevante beleidsvelden

Zoals bovenstaand al aangegeven kunnen we 'het' als gemeente niet in ons eentje doen.

Dat geldt ook intern, voor het team Duurzaamheid. Wij zullen nadrukkelijk de interne samenwerking blijven zoeken, zoals dat ook al is gebeurd bij het opstellen van dit beleidsplan. Voor de uitvoering van de hier neergelegde speerpunten en acties, is niet alleen geld nodig, maar ook personele inzet. Wij zullen vanuit het team Duurzaamheid in overleg treden met de collega's uit de andere teams over in te zetten capaciteit. Het moge duidelijk zijn dat – gelet op de breedte van het onderwerp duurzaamheid – veel disciplines nodig zijn.

Van ruimtelijke ordening voor de begeleiding van planologische processen, tot communicatie voor de informatieverstrekking / voorlichting en van civiel techniek voor het maken van duurzame en circulaire bestekken tot inkoop voor duurzame aanbestedingen.

Voor wat betreft de ambtelijke capaciteit geldt dat we vooral moeten inzetten op duidelijke spelregels vooraf, waar het bijvoorbeeld gaat om de toelaatbaarheid van zonneparken. De eerste aanzet daarvoor is al gegeven in de Visie hernieuwbare elektriciteit. Dat zal nader moeten worden uitgewerkt. Des te meer duidelijkheid we aan de voorkant kunnen bieden, des te duidelijker we daarover kunnen communiceren en des te minder capaciteit er verloren gaat.

We kunnen daarbij ook onderscheid maken tussen initiatieven van inwoners (die meer faciliteiten van ons zullen vergen), energiecoöperaties (die naast faciliteiten van de gemeente, ook worden ondersteund door de GrEK) en professionals / projectontwikkelaars (die vooral zélf moeten faciliteren). Initiatieven als zonneparken vergen grootschalige investeringen / bouwkosten. Vanuit de (extra) legesinkomsten die hiermee gemoeid zijn bieden een (deel van de) dekking van extra personele inzet van onze zijde.

5.3 Nulmeting en monitoring

Metten is weten. Dat geldt in het bijzonder ook voor ons duurzaamheidsbeleid. De centrale doelstelling is geformuleerd voor het jaar 2050: een CO₂-neutraal Westerkwartier en in 2030 willen we halverwege zijn. In paragraaf 3.1 is hier uitgebreider op ingegaan. Per speerpunt vindt monitoring plaats. Op enkele van de belangrijke speerpunten, vindt monitoring plaats in het kader van Regionale Energiestrategie. Voor het totaaloverzicht qua CO₂-uitstoot van onze gemeente gebruiken we landelijke data van de Klimaatmonitor. Daarmee moeten we rekening houden dat acties en effecten later zichtbaar worden. Het monitoringsysteem zullen we verder moeten verfijnen en voor een aantal onderdelen verder moeten ontwikkelen.

In 2023 - parallel aan de eerste tussentijdse rapportage van de RES - komen we met een tussenrapportage van het Duurzaamheidsbeleid 2020-2025.